

ประมวลศัพท์บาลีตามหมวดหมู่

PaliDict (๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๑)

ศัพท์ที่เป็นนามนาม: **ตัวหนา** = ปุ่่งลิงค์ **ตัวหนาขีดเส้นใต้** = อิตถ์ลิงค์ **ตัวหนาเอียง** = นปุ่่งสกลิงค์

สัตว์โลก.....๒	ผ้า อารภณ์.....๑๗	นิบาตบอกปริกัปก (เงื่อนไข).....๓๑
บุคคล.....๒	บ้าน ส่วนประกอบ อุปกรณ์.....๑๘	นิบาตบอกความสงสัย.....๓๑
สมุหนาม.....๓	สิ่งของ.....๑๙	คำถาม (ปุ่่งจณนะ).....๓๑
นักบวช.....๓	สิ่งของภายในบ้าน.....๑๙	นิบาตบอกความรับ รับคำ (สัมปฏิจณนะ)๓๒
การศึกษา.....๔	สิ่งก่อสร้าง บริหาร สิ่งต่างๆ ในวัด.....๒๐	นิบาตสักว่าทำบทให้เต็ม (ปทปุ่่งรณนะ).....๓๒
ครอบครัว ญาติ.....๔	รัตนชาติ แร่ธาตุ.....๒๐	นิบาตบอกปฏิเสธ.....๓๒
อาชีพ.....๖	โลกธาตุ จักรวาล.....๒๑	นิทัสสนะ (แสดง, ชี้แจง).....๓๒
สัตว์ดิรัจจณ.....๘	โลก แผ่นดิน.....๒๑	คุณภาพ ลักษณะ.....๓๒
สัตว์บก.....๘	ที่เก็บน้ำ และทางน้ำ.....๒๒	ความรู้สึก บุคคลิก.....๓๔
สัตว์เลื้อยคลาน.....๙	การปกครอง.....๒๓	ความเป็นเจ้าของ.....๓๔
สัตว์ปีก.....๙	พาหนะต่างๆ.....๒๔	อายุ.....๓๔
สัตว์น้ำ.....๙	เครื่องเขียน การพิมพ์.....๒๔	ขนาด.....๓๕
สัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ.....๙	เครื่องมือ.....๒๕	หน่วยวัด.....๓๕
แมลง.....๙	เวลา.....๒๖	ระยะทาง.....๓๕
อวัยวะสัตว์.....๑๐	ในวัน.....๒๗	จำนวน ปริมาณ.....๓๕
อื่นๆ.....๑๐	ในขณะที่ ในสมัย.....๒๗	อุณหภูมิจ.....๓๖
ร่างกาย.....๑๐	ในเวลา ในกาล.....๒๗	สัมผัส.....๓๖
จิตใจ.....๑๑	ความถี่.....๒๘	ศัพท์นาม.....๓๖
ต้นไม้.....๑๑	ระยะเวลา ใช้เวลา (ทุติยา - สิ้น ตลอด).....๒๙	สี.....๓๖
ธรรมชาติ.....๑๒	ในระหว่าง.....๓๐	รสชาติ.....๓๖
ทิศ.....๑๓	เมื่อ (โดย...) (ตติยา).....๓๐	เงื่อนไข สภาพ ฐานะ.....๓๗
สถานที่.....๑๔	ตั้งแต่ (ปุ่่งจณมี).....๓๐	รูปร่าง.....๓๗
นิบาตเกี่ยวกับที่-สถานที่.....๑๕	ประโยชน์แทรก (ลักษณะ).....๓๐	โรค.....๓๗
อื่นๆ.....๑๕	ประธานของพากย์ (ปุ่่งจมา).....๓๐	ธรรม.....๓๗
ยาน พาหนะ.....๑๖	นิบาตบอกอุปมาอุปไมย เปรียบเทียบ.....๓๐	อื่นๆ.....๓๗
อาหาร.....๑๖	นิบาตมีเนื้อความต่างๆ.....๓๑	
น้ำ เครื่องดื่ม.....๑๗	นิบาตสำหรับผูกศัพท์และประโยค.....๓๑	

สัตว์โลก

สัตว์ (ทั้งมนุษย์และอมนุษย์) ชนตฺ ‘ผู้เกิด’	
สตฺโต ‘ผู้ติด(อยู่ในโลก)’ ภูโต ภูตฺ* ;	
ปาโณ ปาณภูโต ‘มี ปราม/ลมหายใจ/ชีวิต’	
หมู่สัตว์ หมู่ชน สัตว์โลก ปฺชา	
กำเนิดสิ่งใด สิหโยนิ (เกิดเป็นสิงโต) กำเนิดกา กาทโยนิ (~กา)	
บุคคล	
(เป็น ปุ. หรือ อิต. เท่านั้น)	
ตน อตฺตา [อตฺต]	
พรหม พฺรหฺมา [พฺรหฺม]	
เทวดา เทโว เทวตา อมโร สุโร	
เทวบุตร เทพธิดา เทวปุตฺโต เทวธิดา [-ตุ]	
นางอัปสร นางฟ้า อจฺฉรา	
พระอินทร์ สโก เทวราชา มฆวา อินฺโท วชิรปาณิ	
ยักษ์ ยักษ์ณี ยโกโย ยุกฺขินี	
เปรต เปโต	
สัตว์นรก เนรโยโก	
ดิรัจฉาน ติรัจฉานโน ติรัจฉานคโต	
อสุรกาย อสูร อสุโร อสุรกาย	
ชน คน ชนโน ‘ผู้เกิด’ (ไม่เจาะจงว่าชายหรือหญิง)	
บุคคล ปฺคฺคโล (ไม่เจาะจงว่าชายหรือหญิง)	
มนุษย์ คน มนุสฺโส (ไม่เจาะจงว่าชายหรือหญิง และไม่ได้ใช้ในความหมายพิเศษสูงกว่าคำว่า ชน นร) มนุสฺสี (ไม่มีใช้)	
คน นโร (ไม่เจาะจงว่าชายหรือหญิง) นาริ	
ผู้ชาย บุรุษ ปุริโส ปุมา โปริโส โปโส (ไม่เจาะจงว่าชายหรือหญิงบ้าง) มานโว	
ผู้หญิง หญิง สตรี อิตฺถิ ธิ	
มาตุคาม ผู้หญิง มาตุคาม ‘ถึงความเป็นแม่’	
มหาชน มหาชนโน (เป็นเอกวจนะเท่านั้น ในความหมายพหูวจนะ)	
บริษัท ประชุมชน ปฺริสา	
เด็ก พาลโก ทารโก ทาริกา กุมารโ กุมาริ กุมารโก กุมาริกา มาณโว ยฺวา กณฺญา	
เด็กน้อย พาลโก พาลทารโก พาลทาริกา กุมารโก กุมาริกา	
เด็กเล็ก พาลโก กุมารโ โปโต โปตโก	

เด็กทารก เด็กอ่อน เด็กแดง **อุตฺตานสโย-สโยโก-เสยโยโก** **ณโป**
ณปา **ณปายิ** **ณปายินิ** ‘ดื่มจากเต้านม’
ชिरปายิ **ชिरปายินิ** **พาล** **ตรุณทารโก**
 เด็กในท้อง/ครรภ์ **คพโก**

ตรุณ คนหนุ่มสาว ตรุณ ยฺวา [ยฺว] ยฺวติ ยฺวตี	
มาณโว มาณวโก มาณวิกา วนิตา	
คนหนุ่ม ภิกษุหนุ่ม ททโร (ภิกษุ)	
คนแก่ (ผู้ใหญ่ โดยอายุ โดยฐานะ ...) มทลลโก มทลลิกา	
หญิงสาว สุตา	
หญิงสาวน้อย กณฺญา	
กุลบุตร กุลธิดา กุลปุตฺโต กุลธิดา [-ตุ]	
เพื่อน มิตร สหาย มิตฺโต สหาย สหายโก สหายิกา สุทโท สุทฺทชฺ , สชา [สช] สชฺ ; สมม (อาลปนะ)	
เพื่อนที่ไม่เคยพบเห็นกัน อทิฏฐูปุพฺพสหาย	
เพื่อนแบบคนรู้จักกัน (ไม่คุ้นเคยนัก) สนทิกฺกุโร acquaintance	
เพื่อนสนิท สมภตฺโต वलฺลภมิตฺโต close friend	
เพื่อนชั่ว ปาปมิตฺโต bad friend	
เพื่อนเทียม มิตฺตปฏฺิรูปโก false friend	
เพื่อนดี กัลยาณมิตร กัลยาณมิตฺโต good/true friend	
ไม่มีเพื่อน อสหาย อสหายโก friendless	
พระราชา พระราชินี ราชา [ราช] ราชินี มเหสี	
พระราชบุตร พระราชธิดา ราชปุตฺโต ราชธิดา [-ตุ]	
๑ กษัตริย์ นางกษัตริย์ เทวี ขตฺติโย ขตฺติยา ขตฺติยานิ	
เทโว (=สมมุติเทพ) เทวี	
พระเจ้าจักรพรรดิ จกฺกวัตฺติ จกฺกวัตฺตี	
พระเจ้าแผ่นดิน ภูปติ ภูปาโล	
อำมาตย์ อมาตย์ อมจฺโจ	
นักรบ ทหาร โยโย	
๒ พราหมณ์ พฺรหฺมโณ พฺรหฺมณิ	
๓ แพศย์ พ่อค้า เวสฺโส	
๔ ศูทร สุทโท	
๐ จันทาล จณฺฑาล	
ทาส ทาส ทาสี ทาสในเรือน ขรทาส ขรทาสี	
คนใช้ จฺจุพฺภูฏาโก ปริจาริโก ปริจาริกา เจฏฺโ เจฏฺโโก เปสฺโส เสวโก	

ข้าศึก ศัตรู	อริ รัญ สัตต อมิตโต สปัตโต ปฏิกาคโค ปจจามิตโต ปจจตถิโก ปจจนิโก ปจจนิโก ปฏิปกโข วิปกโข
คนรวาย เศรษฐี	กฏุมพี คนมีทรัพย์ เสฏฐี กฏุมพีโก กฏุมพี ธนปติ มหุตฺตโน สธโน
คนจน	ทลิตฺโท ทฬิตฺโท ทุคฺคโต อติทุคฺคโต นิทฺธโน
คนกินเดน	วิฆาโส วิฆาสาโท
คนกำพรว้า	กปโณ ‘อันเขาพึงกรุณา’
คนเดินทาง(ไกล)	อหฺริโก
คนกำพรว้าและคนเดินทาง(ไกล)	กปณทริกา อหฺริกกปณา
คนกำพรว้าและคนเดินทาง(ไกล)เป็นต้น	กปณทริกาทโย อหฺริกกปณาทโย
ผู้รู้ วิชาญชน	วิชาญ
ผู้เจริญ (แปลโดยอรรถว่า ‘ท่าน...’) ภาวฺ	[ภาวนต] โภโต โภตี; โภ โภติ (อาลปนะ); ภทฺโต ภทฺตโน ภทฺโท <u>ภทฺทา</u> ภทฺโร
ผู้มีอายุ (แปลโดยอรรถว่า ‘ท่าน...’) อายุสมา	[อายุสมนต]
เจ้า บดี	ปติ
ผู้เป็นใหญ่ อธิบดี อธิปติ อัสสโร	
ผู้ใหญ่	มหลลโก <u>มหลลิกา</u>
พระเจ้าเป็นเจ้า พระคุณเจ้า (เรียกนักบวช); เจ้า แม่เจ้า นาย สุภาพบุรุษ สุภาพสตรี อยโย อยยา	
นาย นายหญิง	สามี สามี(โก) <u>สามี</u> <i>master mistress</i>
คนมีปัญญา บัณฑิต ปนฺตติโต ปนฺตติปุริโส เมธาวิ ภูริ สปปญญู	
คนดี	สํ สนฺโต [สนต] สบฺบุริโส สฺบุริโส สาธุ สาธุชีวี กल्याณ <u>กल्याณิ</u> กल्याณชนโน กल्याณชฆาต โย กल्याณชฆาตยภูโต
ปิ่นเตาะง	ปนฺทโก
ชาวเมือง	นาครโน นครวาสี
แขก ผู้มาเยือน	อาคนตฺตโก อติถิ ปาทฺโน ปาทฺนโน
คนพาล อันธพาล	พาลโน อนฺธพาลโน
คนบ้า	อุมมาโท มตฺโต อุมมตฺโต
คนง่อย	ปิฐสปปิ <i>dwarf</i> วมโน
คนขี้เมา คนเมา นักเลงสุรา โสณฺโท สุราโสณฺโท	
หญิงแพ้งอ	<u>โทหฺนินิ</u>

สมุหนาม

สงฆ์ หมู่ คณะ สงฺฆ โคณฺ หมู่ภิกษุ ภิกษุสงฺฆ

หมู่สัตว์	<u>ปชา</u>
มหาชน	มหทฺตโน (เป็นเอกวจนะเสมอ และไม่จำเป็นต้องมี จำนวนมากมาย)
บริษัท หมู่	<u>ปริสา</u>
ภิกษุบริษัท	<u>ภิกษุปริสา</u> ภิกษุณีบริษัท <u>ภิกษุณีปริสา</u> พรหมบริษัท <u>พรหมปริสา</u> บริพพาชกบริษัท <u>บริพพาชกปริสา</u>
ฝูง หมวด หมู่ พวก ประชุม กอง คณะ กาโย กลาโป ขนฺโธ สมฺโห	สมฺโห ราสิ

นักบวช

พระพุทฺธเจ้า	พุทฺโธ สมฺมาสมพุทฺโธ สมพุทฺโธ; ทสพโธ สพพญญ มุณินฺโท โลกนาโถ สุกฺโต มารชิ ชินโน ธมฺมราชา ตถาคโต สยมฺภู
พระผู้มีพระภาค	ภควา [ภควนต]
พระอรหันต์	อรทา อรหํ [อรทนต] <u>อรทนฺตี</u>
พระโสดาบัน	โสดาปนโน <u>โสดาปนนา</u>
อริยะ	อริโย <u>อริยา</u>
สมณะ	สมโณ
บรรพชิต	ปพฺพชิตโต บวชไม่นาน เพิ่งบวช อจิริปพฺพชิตโต
ภิกษุ ภิกษุณี	ภิกษุ <u>ภิกษุณี</u> ภิกษุคฺคฺมกอสฺราจํ นวกมฺมิภิกษุ
สามเณร	สามเณโร <u>สามเณรี</u>
ภิกษุหนุ่มและสามเณร	ททฺรสามเณรา
เถระ เถรี	เถโร <u>เถรี</u>
สาวก	สาวโก <u>สาวิกา</u>
อาจารย์	นิสฺสโย ‘ผู้ที่อาศัย(ของศิษย์)’
นิสิต	นิสฺสิโต ‘ผู้อาศัย(ซึ่ง)(อาจารย์)’
อุปัชฌาย์	อุปัชฌายโย <u>อุปัชฌายโก</u>
สัทธวิหาริก	สทฺธิวิหาริกโก สทฺธิวิหาริ <u>สทฺธิวิหารินิ</u> ‘ผู้อยู่ร่วม’ (ผู้บวชกับอุปัชฌาย์โดยตรง)
อันเตวาสิก	อนฺเตวาสิกโก อนฺเตวาสี <u>อนฺเตวาสินิ</u> ‘ผู้อยู่ภายใน(การดูแลปกครอง)’ (ศิษย์ผู้มาอยู่ด้วย)
พราหมณ์	พฺราหมโณ <u>พฺราหมณิ</u>
ฤๅษี มุนี	อสิ มุนิ
นิครนถ์ โยคีเปลือย	นิคฺคณฺฐอ อเจลกโก ทิฆมพโร
เดียรฉัตรย์ อัญญาเดียรฉัตรย์	ติตฺถิโย อญฺญาติตฺถิโย
บริพพาชก	บริพฺพาชโก <u>บริพฺพาชิกา</u>

ตาบส	ตาปโส <u>ตาปสี</u> <u>ตาปสินี</u>
โยคี	โยคี
อุบาสก อุบาสิกา	<u>อุปาสโก</u> <u>อุปาสิกา</u>
ผู้รักษา(ศีล)อุโบสถ	<u>อุโปสถโก</u> <u>อุโปสถิกา</u>

การศึกษา

ครู อาจารย์	ครุ อาจารย์โย อาจารย์โย สิกขาปโก
ศิษย์	สิสโส
นักเรียน นักศึกษา	สิกขโก อุกคฺคหณโก

ครอบครัว ญาติ

ตระกูล ครอบครัว	<u>กุล</u> family
ญาติ	ญาติโก ญาติ(โก) <u>ญาติกา</u> พนฺธุ relative
	ญาติสาโลหิต ผู้ร่วมสายเลือดเดียวกัน (ได้แก่ ปู่-ย่า-ตา-ยาย พ่อ-แม่-ตน-ลูก-ลูกของลูก) <u>สาโลหิต</u> ญาติสาโลหิต blood relative
คหบดี พ่อเจ้าเรือน หลวงเจ้าเรือน	คหปติ <u>คหปตานี</u>
หญิงแม่เรือน	<u>ขรณี</u>
คฤหัสถ์ ขรवास ผู้อยู่ครองเรือน คิทธิ คหฺภูริฐ ขรवासโส	layman laywoman
หญิงที่รัก กานดา	<u>กนฺดา</u>
คู่รัก คนรัก ชู้	ชาโร <u>ชารา</u> <u>ชาริ</u> lover
พ่อ บิดา	ปิตา [ปิตุ] father dad(dy)
แม่ มารดา	<u>มาตา</u> [มาตุ] mother mom(my) mum(my)
พ่อ แม่	ชนโก <u>ชนิกา</u> <u>ชนินี</u> 'ผู้ให้เกิด'
พ่อบังเกิดเกล้า	<u>ชนิปิตา</u> <u>ชนกปิตา</u> [-ตุ] father
แม่บังเกิดเกล้า แม่ผู้คลอด(ตน)	<u>ชนิ(กา)มาตา</u> <u>วิชาติมาตา</u> [-ตุ] mother
แม่นม แม่เลี้ยง พี่เลี้ยงนางนม	<u>ธาติ</u> <u>ธาติ</u> <u>อุปมาตา</u> [-ตุ] nurse stepmother
แม่เลี้ยง	<u>มาตุสปติ</u> <u>มาตุสปติ</u> (หญิงร่วมผ้าของแม่) stepmother
พ่อเลี้ยง	<u>ปิตุสกริโย</u> (ชายร่วมภรรยาของพ่อ) (เทียบเคียงกับ มาตุสปติ) <u>หุตยวิวาเห</u> <u>ปิตา</u> [-ตุ]? (พ่อในวิหารครั้งที่สอง (ของแม่)) stepfather
พ่อแม่	<u>มาตาปิตโร</u> parents
ฝ่ายพ่อ	<u>ปิติปกฺข</u> ; <u>ปิติตโต</u> (โต บัจ.) paternal; on father's side
ฝ่ายแม่	<u>มาติปกฺข</u> ; <u>มาติโต</u> (โต บัจ.) maternal; on mother's side

ลูกชาย บุตร	<u>ปุตโต</u> <u>โอรโส</u> son
ลูกสาว ธิดา	<u>ธิดา</u> [ธิดุ] <u>สุตา</u> <u>ทุหิตา</u> [-ตุ] daughter
ลูกเลี้ยง ลูกบุญธรรม (เฉพาะลูกที่เขาให้มา)	<u>ทตฺตโก</u> <u>ทตฺติโก</u> <u>ทตฺติกา</u> stepson stepdaughter
มีแม่ต่างกัน ต่างแม่กัน	<u>เวมาติก</u>
มีพ่อต่างกัน ต่างพ่อกัน	<u>เวปติก</u>
พี่น้องชาย	<u>ภاتا</u> [ภาตุ] <u>ภาทิโก</u> brother
พี่น้องหญิง	<u>ภคินี</u> sister
พี่ชาย	<u>เขฎฐภاتا</u> <u>เขฎฐภาทิโก</u> <u>เขฎฐโฐ</u> elder/older brother
พี่สาว	<u>เขฎฐภคินี</u> <u>เขฎฐา</u> elder/older sister
น้องชาย	<u>กนิฐโฐ</u> <u>กนิฐภاتا</u> [-ตุ] <u>อนุโซ</u> younger brother
น้องสาว	<u>กนิฐภคินี</u> <u>กนิฐา</u> younger sister
พี่น้องหญิงชาย	<u>ภคินีภาตโร</u> brother and sister
(พี่น้อง)ร่วมบิดาและ/หรือมารดา	sibling
(พี่น้อง)ร่วมบิดาและมารดา	<u>เอกมาตุปิตุโก-กา</u> full sibling
(พี่น้อง) ร่วมบิดา	<u>เอกปิตุโก-กา</u> paternal half-brother/sister; agnate brother/sister/sibling
(พี่น้อง) ร่วมมารดา (ท้องเดียวกัน)	(โสทธิโย-ยา) <u>เอกมาตุโก-กา</u> maternal half-brother/sister; uterine brother/sister/sibling
หลาน ลูกของพี่น้องชาย	<u>ภาทูปุตโต</u> <u>ภาทิกปุตโต</u> <u>ภาทูธิดา</u> <u>ภาทิกธิดา</u> nephew
หลาน ลูกของพี่น้องหญิง	<u>ภาคินเญโย</u> <u>ภาคินเญยา</u> ; <u>ภคินีปุตโต</u> <u>ภคินีธิดา</u> (ไม่มีใช้) niece
หลาน ลูกของลูก	<u>นตฺตา</u> <u>นตฺตา</u> [-ตุ] <u>นตฺตธิดา</u> [-ตุ] grandson granddaughter
เหลน ลูกของลูกของลูก ลูกของหลาน	<u>ปนตฺตา</u> <u>ปนตฺตา</u> [-ตุ] great-grandson
ลุง: พี่ชาย ของ พ่อแม่	ลุง: พี่ชาย ของ พ่อแม่
ป้า: พี่สาว ของ พ่อแม่	ป้า: พี่สาว ของ พ่อแม่
น้า: น้องชายหญิง ของแม่	น้า: น้องชายหญิง ของแม่
อา: น้องชายหญิง ของพ่อ	อา: น้องชายหญิง ของพ่อ
ลุง: (พี่ชาย ของ พ่อแม่)	ลุง: (พี่ชาย ของ พ่อแม่)
ฝ่ายพ่อ	<u>ปิตุโล</u> (ปิติปกฺโข) <u>มหาปิตา</u> (paternal) uncle
ฝ่ายแม่	<u>มาตุโล</u> (มาติปกฺโข) <u>มหาปิตา</u> (maternal) uncle

ป้า: (พี่สาว ของ พ่อแม่)		
ฝ่ายพ่อ ปิตุจฉา ปิตุลาณี ปิตุภคินี (ปิตุปภุชา) มหามาดา		
(paternal) aunt		
ฝ่ายแม่ มาตุจฉา มาตุลาณี มาตุภคินี (มาติปภุชา) มหามาดา		
(maternal) aunt		
น้า: (น้องชายหญิง ของแม่)		
ชาย มาตุโล จุลปิตา (maternal) uncle		
หญิง มาตุจฉา มาตุลาณี มาตุภคินี จุลมาตา (maternal) aunt		
อา: (น้องชายหญิง ของพ่อ)		
ชาย ปิตุโล จุลปิตา (paternal) uncle		
หญิง ปิตุจฉา ปิตุลาณี ปิตุภคินี จุลมาตา (paternal) aunt		
ปิตุโล		
ลุง (ที่เป็นพี่ชายของพ่อ), ลุงฝ่ายพ่อ	=มหาปิตา	
อา (ที่เป็นน้องชายของพ่อ), อาชาย	=จุลปิตา	
มาตุโล		
ลุง (ที่เป็นพี่ชายของแม่), ลุงฝ่ายแม่	=มหาปิตา	
น้า (ที่เป็นน้องชายของแม่), น้าชาย	=จุลปิตา	
ปิตุจฉา ปิตุลาณี		
ป้า (ที่เป็นพี่สาวของพ่อ), ป้าฝ่ายพ่อ	=มหามาดา	
อา (ที่เป็นน้องสาวของพ่อ), อาหญิง	=จุลมาตา	
(ปิตุลาณี ยังไม่พบที่ใช้)		
มาตุจฉา มาตุลาณี		
ป้า (ที่เป็นพี่สาวของแม่), ป้าฝ่ายแม่	=มหามาดา	
น้า (ที่เป็นน้องสาวของแม่), น้าหญิง	=จุลมาตา	
(มาตุลาณี แปลว่า ป้า/น้าสะใภ้ ก็มี)		
มหาปิตา [-ตุ] ลุง ‘พ่อใหญ่’ uncle (มหาปิตา แปลว่า ปู่, ตา ก็มี)		
มหามาดา [-ตุ] ป้า ‘แม่ใหญ่’ aunt (มหามาดา แปลว่า ย่า, ยาย ก็มี)		
จุลปิตา จุลลปิตา จุฬปิตา จุฬปิตา [-ตุ] อาชาย, น้าชาย		
‘พ่อน้อย’ uncle		
จุลมาตา จุลลมาตา จุฬมาตา จุฬมาตา [-ตุ] อาหญิง, น้าหญิง		
‘แม่น้อย’ aunt		
ลูกพี่ลูกน้อง (ลูกของลุง ป้า น้า อา) cousin:		
ลูกชายของป้า/อาหญิง/น้าหญิง		
ปิตุจฉา ปุตโต paternal aunt's son		
มาตุจฉา ปุตโต maternal aunt's son		
ลูกชายของลุง/อาชาย/น้าชาย		
ปิตุล ปุตโต paternal uncle's son		
มาตุล ปุตโต maternal uncle's son		

(ถ้าเป็นลูกสาว เปลี่ยน -ปุตโต เป็น -ธิดา)	
ปู่ ตา ย่า ยาย grandparents	
ปู่ ตา	อัยโย ปิตามโ grandfather grandpa granddad(dy)
ย่า ยาย	อัยยกา อัยยิกา อัยยกี อัยยกาณี มาตามที grandmother grandma
ทวด (พ่อ-แม่ของปู่ต่าย่ายาย)	ปัยโย ปัยยิกา เปัยโย เปัยยิกา great-grandfather great-grandmother
สามี คู่	สามี สามี(โก) ปติ ภตตา [-ตุ] husband
เมีย ภรรยา	ชายา ภริยา ปชาปตี ทาโร wife
เมียเก่า(ก่อนบวช)	ปฺราณทุติยา (หญิงที่สองผู้มีมาก่อน) ex-wife
เมียและคู่	ชยาปตี ชยมปตี ชมปตี spouses
ลูกและเมีย	ปุตตทวาร ปุตตทารา
พร้อมทั้งภรรยา กับเมีย	สพชาปติก [วางไว้หลังนามเสมอ]
พ่อตา พ่อ(ของ)เมีย; พ่อ(ของ)คู่	สสุโร สสุสุโร father-in-law
แม่ยาย (แม่ของเมีย); แม่(ของ)คู่	สสุ สสุรี สสุสุรี mother-in-law
แม่คู่และพ่อคู่	แม่ยายและพ่อตา สสุรา สสุสุรา สสุสสุสุรา
ลูกเขย (คู่ของลูกสาว)	ชามาตา [-ตุ] son-in-law
พี่เขย น้องเขย (คู่ของพี่น้องหญิง)	ภคินีปติโก ภคินีสามี brother-in-law
พี่คู่ น้องคู่ (พี่น้องชายของคู่)	เทวโร สามี(ก) ภาคติโก brother-in-law
พี่คู่ น้องคู่ (พี่น้องหญิงของคู่)	นมนทา สามี(ก) ภคินี sister-in-law
พี่เมีย น้องเมีย (พี่น้องชายของเมีย)	สาโล ภริยาภาคตา brother-in-law
(ลูก)สะใภ้ (เมียของลูกชาย)	วธู วธูกา สฺนทา daughter-in-law
พี่สะใภ้ น้องสะใภ้ (เมียของพี่น้องชาย)	ภาคชยา sister-in-law
พ่อม่าย	วิธโว มตกริโย widower
แม่ม่าย	วิธวา มตสามิกา widow
หมั้น	วณณ sterile
อาชีพ	
เสมียน	เลขโก
เลขานุการ	เลขานุการ
ชาวนา	กสโก กสสโก
คนทำสวน คนเฝ้าสวน	อูยยานปาโล
พ่อครัว	สุโท
คนทำขนม	ปูปกาโร ปูปิโย
พ่อค้า	วาณิโซ วาณิซโก merchant salesman

หมอ แพทย์	เวชโซ
ช่างไม้	ถปติ ตจจโก วฑฒกั
ช่างดอกไม้	มาลาการโ
ช่างทอง	สุวณณาโร นาพินธโม
ช่างเหล็ก	กมมาโร
ช่างปั้น ช่างหล่อ	ปฏิมากโร ปฏิมพกาโร
ช่างแกะหิน	สิลาวฑฒกั
ช่างหม้อ	กุมภกาโร
ช่างรองเท้า	อุปาหนโก
ช่างฝีมือ ช่างศิลป์	ลิปปี ลิปโปโก
จิตรกร	จิตตกาโร
ช่างตัดผม กัลบก	นหาปีโต กปโปโก
ช่างเย็บหนังสือ	โปฏฐกสิทพโก
ช่างทาสี	วณณาเลโปโก
ช่างซ่อม	รณชโก
ช่างทอ	ตุนณวาโย
ช่างทอผ้า	เปสกาโร
ช่างจักสาน	เวโณ
ช่างฟอกหนัง	จมมกาโร
ช่างกลึง	จุนทกาโร
ช่างเรียงพิมพ์	วณณโยชโก
ช่างรถ	รธกาโร
ช่างยนต์	ยนต์ลิปปี
ช่างก่ออิฐ	อิฐฐกวฑฒกั
คนขับรถ	สารถิ ธาจารโย สารถิ ปาชโก
พ่อค้าเกวียน	สตถวาโ
คนขับเกวียน	สากฎโก
พ่อค้าแร่	กจจปุณฺเ
พ่อค้าข้าว	ตณฺฑลโก
คนขายเนื้อ	มาควโก ปสุฆาตโก
คนขายปลา	มจจโก
คนขายหมู	สุกรโก
คนขายยา	โอสธิโก
คนขายน้ำมัน	เตลโก
คนขายเหล้า	มชชวิกุกยิ โสณฺฑโก
คนขายของหอม	คนธโก

คนขายไม้	กฏฐโก
คนค้าผลิตภัณฑ์ไม้	ทารุกณฺฑโก
คนขายผ้า	วตฺถโก
คนขายพรม	ปาวารโก
คนขายเครื่องเขียน	ลิปิกณฺฑโก
นายหน้า	กยวิกุกยิโก
คนเลี้ยงช้าง ความูช้าง	หตฺถโกคโปโก
คนเลี้ยงโค	โคโป โคปาโล โคปาลโก
คนเลี้ยงแพะ	อชปาโล
คนเลี้ยงแกะ	เมณฺฑปาโล
คนเลี้ยงม้า	อสสปาลโก
คนขี่ม้า	อสสาจริโย
คนฝึกม้า	อสสทมโก
นักกฎหมาย	นิตเวทิ
นักคณิต	คณโก
คนพิมพ์ คนประทับตรา	มุฑทาโปโก
ผู้ประกาศ	ปกาสโก
หัวหน้าคนงาน	กมมณฺฑนายโก
หมอดู	อิฆณฺฑโก
พ่อมด แม่มด หมอดู	อิฆณฺฑโก <u>อิฆณฺฑิกา</u> <u>ตุลยา</u>
พราน	เนสาโท ลุฑโท ลุฑทโก วยาโ
พรานนก	สากุณฺฑโก
ชาวประมง	เกวณฺฑโก มจจพนฺโธ ชาลโก
นักพนัน นักเลงสะกา	อกษรฺตฺโต ชุตกาโร
คนเฝ้าประตู	ทวารปาโล
คนเฝ้ายาม	ยามโก
คนเฝ้าร้าน	อาปณฺฑโก
คนหาบหญ้า	ติณหารโก
โสณเณ	<u>คณิกา</u> <u>เวลียา</u> <u>เวลิ</u> <u>เวลี</u> <i>หญิงแพศยา</i>
คนรับจ้าง	ภตโก
นักพูด นักปราศัย	กถโก
นักเขียน	คณฺฑกาโร
กวี	กวิ กวี
ทูต	ทูโต สาสนหโร
นักเทศก์	เทสโก
นักดนตรี	วาทโก

นักเล่นพิณ	เวณิโก
นักร้อง	คายโก
นักฟ้อน รำ เต้น	นโฏ นฏฎโก นตตโก
นักเล่นกล	อินทชาลิโก
นักกีฬา	กีฬโก
กรรมกร คนใช้แรงงาน	กมมกโร
วณิพก	วณิพพโก
ขอทาน	ยาจโก
คนค้ายขยะ คนเทดอกไม้?	ปุฏกุโส
คนโกง คนหลอกหลวง	วณจโก สโร
โจร ขโมย	โจโร เถโน
นักเคมี	รสายนิโก
นักสำรวจ	ภูมิมานโก รชชุคาคโก
คนชักล้าง	รชโก โรวโก
คนเฝ้าป่าช้า	สุสานโคปโก <u>สุสานโคปิกา</u>
คนเผาศพ สัปเหร่อ	ฉวทาทโก <u>ฉวทาทิกา</u>
คนอยู่ในป่าช้า	โสทานิโก

สัตว์ดิรัจฉาน

ดิรัจฉานา

(เป็น ปุ. หรือ อิต. เท่านั้น)

สัตว์สองเท้า	ทวิปโท <i>biped</i>
สัตว์สี่เท้า	จตุปปโท <i>quadruped</i>
สัตว์เท้ามาก	พหุปปโท
สัตว์เลี้ยง (ไว้ใช้งานหรือเป็นอาหาร) ปศุสัตว์	ปสุ ปสุโก <i>cattle</i>
ลูก ลูกสัตว์	ฉาโป ฉาปโก โปตโก <u>โปติกา</u> <i>cub, calf etc.</i>

สัตว์บก

สัตว์บก	ถลชา <i>terrestrial animal, land animal</i>
สิงโต ราชสีห์ สิงห์	สีโห <u>เกสรี</u> สีหราชา มิคราชา
เสื่อ	อชิโน
เสื่อ เสื่อโครง	พยคโฆ <u>พยคชี</u> วยคโฆ <u>วยคชี</u> สทพุโล
เสื่อดาว เสื่อเหลือง	ทีปิ <u>ทีปิณี</u> สทพุโล มิคาทโน อชิโน อชิณี
เสื่อปลา	วิลารโ วิหารโ พพพุ วโก โกนิสาดโก
สัตว์ร้าย (เช่น เสื่อ)	วามิโค สัปโท
ช้าง	หตถิ <u>หตถินี</u> มาตงโค กริ กุลขโร นาโค <u>นาคี</u> คโซ วารโณ <u>กเรณุกา</u>

ช้างหนุ่ม	ตรณหตถิ
ช้างแก่	ชินณหตถิ
ช้างน้อย ลูกช้าง	หตถิจฉาโป <i>elephant calf</i>
ช้างตกมัน	มตตหตถิ <i>musth elephant</i>
ช้างตัวประเสริฐ	วรวารโณ
ช้างสะเทิน (ช้างใกล้วัยหนุ่มสาว)	หตถิลลโก
ม้า	ตุโร อสโส วาโ
ม้าอาชาไนย	อาชานิโย อาชานะโย อาชณโณ
ลา	คทรโก <u>คทรกี</u> ขโร
อูฐ	กรโก
เนื้อ กวาง ละมั่ง	มิโค สารงโค กุรงโค กุรงโค อชินโยนิ
แกะ แพะ	เมณโท เมณชโก เอพโก <u>เอพิกา</u> อวิ; อโซ <u>อชี</u> <u>อชา</u> วสโส
วัว โค	โค (ไม่เจาะจงว่าตัวผู้ตัวเมีย) โคโน คาโว <u>คาวี</u> อุสโก พลิตโท
(แม่)โคนม	<u>เชน</u>
ควาย กระบือ	มทิสो มทิสो ลุลาโย
กระบือบอด	อนธมทิสो อนธมทิสो
กระทิง	ควโล
แรด	คณชโก ขคควิสานโ
หมี	อิกโก อจโฉ
ลิง	มกุกโก <u>มกุกกี</u> วานโร กปิ
ลิงเสน	กปิ
ชะนี	<u>โคนงคสี</u>
สุนัข หมา	สุนโซ <u>สุนชี</u> โสโณ สาน โสโน สานูโร กุกกุโร <u>กุกกูรี</u>
ลูกสุนัข	กุกกุโร <u>กุกกูรี</u>
สุนัขจิ้งจอก	ลิลาลโ
สุนัขป่า หมาไนวโก	
สุนัขบ้า	อติสุโณ อลลโก
แมว	มชชารโ <u>มชชารี</u> วิลารโ วิหารโ พิหารโ พพพุ พพพุโก
หมู	สุโก วราโ
หมูป่า	วราโ
กระต่าย	สโส เปลโก เฟลโก
กระรอก	กณนทโก

กระรอกบิน	กุลियो
กระแต	กลนทโก
หนู	มุสิโก <u>มุสิกา</u> อุนทุโร
พังพอน	นกุลโ อริสโป มงคุโส <i>mongoose</i>

สัตว์เลื้อยคลาน

จระเข้	สุสุมาโร กุมภีโ
กิ้งก่า	กกณทโก สรโฏ กกณโฏ กกณฏโก
จิ้งจก	ตุ๊กแก <u>สรพู</u> <u>ขรโคติกา</u>
เหี้ย	<u>โคธา</u>
เต่า	กจจโป กุมโม กุมมโก
งู	อหิ อูร์โค อลคทโท สบโป อาสิวิโส อชคโร ภูชโค สิริสโป สิริสโป
นาค (งูใหญ่)	นาโค นาคี
นาคราชา	นาคราชา สบปราชา วาสูกี
ตะขาบ กิ้งกือ	<u>กณณชลูกา</u>
ตะขาบ	สตปที
ไส้เดือน	คณพูปาโท <u>มหิตลา</u>
หอยโข่ง หอยนางรม	<u>สิบปี</u> <u>สิบปี</u> <u>สิบปีกา</u> <u>สุตติ</u>

สัตว์ปีก

นก	สกุโณ <u>สกุณิกา</u> <u>สกุณิ</u> ปกชี วิหโค ทวิโซ
นกกระจอก	กามี
นกกระเรียน	<u>โกณจา</u>
นกยาง	ฟโก
นกยูง	โมโร มยุโร <u>มยุรี</u>
นกตะกรุม	<u>พลาภา</u>
นกนางเขน	องคเหตุโก
นกทูเหว่า	กุณาโล กุณาลโก โกกิโล ปุงโกกิโล ปรกโต โอกกจโร
นกพิราบ	กโปโต กกุโฏ ปาราวโต
นกเขา	อุกกุโส กุโร
นกเค้า	อูลูโก
นกไส้ นกมูลไถ	<u>สกุทิกา</u>
นกเป็ดน้ำ เป็ด	ขลชโน ขลชรีโฏ การณทโว รวิหโส นทิจโร

นกกาน้ำ	กาทมโพ กาพกณฐโก กาลหโส กาพหโส กาพกณฐโก กาพกณฐโก จงกาโร จงโกโร ทาตยูโ
---------	--

นกแก้ว นกแขกเต้า	สุโก สุโว สุวโก กีโร
------------------	----------------------

หงส์	หีโส
หงส์ขาว	ภสสโร
หงส์ ห่าน	กลกณโท เสตจจโท ภสสโร

ห่าน	วกกจโค
------	--------

เหยี่ยว	เสโน กุลโล ธงโก วยคชินโส
---------	--------------------------

เหยี่ยวแดง	กงโก โลหปิฏฐุ
------------	---------------

เหยี่ยวนกเขา	สกุณคมี
--------------	---------

เหยี่ยวดำ	กาพเวโย
-----------	---------

แร้ง	คิขโณ คทโธ คนโธ
------	-----------------

ไก่อ	กุกกุโฏ <u>กุกกุฏี</u> จรณาวุร
------	--------------------------------

ไก่ฟ้า	กุฬโร กิกิ
--------	------------

ไก่เถื่อน ไก่ป่า	กุกกุฏโก
------------------	----------

กา	กาโก <u>กากิ</u>
----	------------------

ค้างคาว	<u>ชตุกา</u> <u>อชินปตตา</u> <u>วคคฺลิ</u>
---------	--

สัตว์น้ำ

โอทกา	ชลชา
-------	------

ปลา	มจโณ ชลโซ วาโรโซ ชลจโร มีโน
-----	-----------------------------

ปลากระเบน	มณทโก
-----------	-------

ปลาไหล	<u>อมรา</u> ทุฑฑุโก นพมีโน
--------	----------------------------

กุ้ง	อิลจาโก อายตเนตโต
------	-------------------

สัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ

(สัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก)

กบ	มณชูโก ทททุโร เกโก
----	--------------------

แมลง

ปาดมกา	insects
--------	---------

แมลง	อุงกุโณ
------	---------

แมลงค่อมทอง	อินทโคปกา
-------------	-----------

แมลงงู	ฉปโป
--------	------

จิ้งหรีด	จิริ ฌลลิกา
----------	-------------

ด้วง หนอน	กากรูโก
-----------	---------

ตักแตน	สโล โปญโก
ผีเสื้อ มอธ	อธิปาตโก
หนอน	กิมิ ปุฟโว ปาณโก
กลุ่มหนอน	กิมิกุล
มด	<u>ปิปลลิกา</u> <u>กิปลลิกา</u>
ยุง ริน	มกโส สุกิมุโซ
เหา เล็น	<u>อูกา</u>
หมัด	อุปปาพโก

อวัยวะสัตว์

กระพองหัวข้าง	กุมโม
กีบเท้า	ซูโร
กีบม้า	ซูโร ซูร์ ตูรคซูโร ออสตซูโร
กีบเท้าโค	<u>องคูลิ</u>
กรงเล็บ	<u>นขปยุขร์</u>
ก้างปลา หนาม	<u>กณฎุก</u>
ขนดงู	โกโค
งาข้าง	ทนโต
งวงช้าง	<u>โสณโท-ททา-ท</u> <u>โสณทิ</u> <u>หตถิโสณโท-ททา-ท</u>
ซากงู	<u>อหิกุมบ</u>
ปีกนก	ปกโซ <u>ปคต</u> <u>ปิลข</u>
หนังสัตว์	<u>จมม</u> <u>อซิโน</u> <u>อซิน</u>
หนังเสือ หนังเสือโคร่ง	<u>เวยยุคข</u>
เขาสัตว์	วิสาโณ <u>สิงค</u>
หาง	กลาโป (หางที่เป็นพุ่ม ไม่มีเนื้อ เช่น หางม้า) <u>นงคภูฐ</u> (หางที่มีกระดูก เช่น หางวัว-ควาย)
มูลสัตว์ ขี้สัตว์	<u>ฉกณ</u>
มูลแพะ ขี้แพะ	<u>อชลณทิก</u> <u>ถณชิกา</u>

อื่นๆ

สัตว์เลี้ยง (ไว้ใช้งานหรือเป็นอาหาร) ปศุสัตว์	ปสุ ปสุโก
ลูก ลูกสัตว์	ฉาโป ฉาปโก โปตโก <u>โปติกา</u>

ร่างกาย

ร่างกาย	กาโย เทโท <u>สรีร์ วบุ</u>
กาย ตัว	<u>คตต</u>
ซากศพ	กุนโป-บิ กุนโป-บิ ฉโว

หนัง	ตโจ
หนัง หนังสัตว์	<u>จมม</u> <u>อซิน</u>
ผิว	<u>ฉวิ</u>
ขน	โลโม <u>โลม</u> (body) hair
ศีรษะ	<u>สิส</u> <u>มตถโก</u> head
ผม	เกโส (head) hair
หน้าผาก	<u>นลาโณ</u> <u>นลาโต</u> forehead
หน้า	<u>มุข</u> face
คิ้ว	ภมู <u>ภมูโก</u> <u>ภมูกา</u> eyebrow
ขนตา	<u>ปชุม</u> <u>ปมท</u> eyelash
นัยน์ตา	<u>จกขุ</u> <u>อกขิ</u> <u>เนตต</u> <u>โลจน</u> <u>นยนิ</u> eye
น้ำตา	<u>อสสุ</u> <u>อสสุขล</u> <u>อสสุธารา</u> <u>เนตตขล</u> tear
หู	<u>กณโณ</u> <u>โสต</u> ear
โคนหู กกหู	<u>กณณมุล</u> earmold
จมูก	<u>นาสา</u> <u>นาสิกา</u> nose
โพรงจมูก	<u>นาสาปณาฬิ</u> sinus
หนวด	<u>มสสุ</u> mustache
ปาก	<u>มุข</u> mouth
ริมฝีปาก	<u>โอฏฐ</u> lip
ช่องปาก	<u>มุขทวาร</u> oral cavity
ฟัน	<u>ทนโต</u> tooth/teeth
ลิ้น	<u>ชีวหา</u> tongue
น้ำลาย	<u>เซโพ</u> saliva
น้ำมูก	<u>สิงฆาณิกา</u> snot
เสม็ด เสมหะ	<u>เสมโท</u> <u>เสมท</u> sputum, phlegm
แก้ม	<u>กโปโล</u> cheek
คาง	<u>ทนุ</u> <u>ทนูกา</u> <u>จุกุก</u> chin
คอ	<u>กณฐ</u> <u>คโล</u> <u>คิวา</u> neck
ก้านคอ หลอดเสียง	<u>คณนาฬิ</u> <u>คณนาโ</u> throat
อก	<u>อูโร</u> <u>อูร์</u> breast
รักแร้	<u>กจฉา</u> armpit
ปอด	<u>ปปผาส</u> lung
หัวใจ	<u>ททย</u> heart
แขน	<u>พาหุ</u> <u>พาหุ</u> <u>พาหา</u> <u>ภูโซ</u> arm
ศอก ข้อศอก	<u>กปโปโร</u> elbow
ท้อง	<u>คพโก</u> <u>กุฉิ</u> <u>กุฉิ</u> <u>อุทร</u> belly

สะดือ	<u>นาภี นาภี</u> <u>kidney navel</u>
ไต๑	<u>วากั</u>
ตับ	<u>ยกนั</u> <i>liver</i>
พังผืด	<u>กิโลมกั</u> <i>fascia</i>
ม้าม๒	<u>ปีหกั</u> <i>spleen</i>
ดี	<u>ปีตตั</u> <i>gall</i>
ไส้ใหญ่	<u>อนตั</u> <i>large intestine</i>
ไส้เล็ก	<u>อนตคุณั</u> <i>small intestine</i>
อาหารใหม่	<u>อุทริยั</u> <i>undigested food in the stomach</i>
อาหารเก่า	<u>กรีสั</u> <i>excrement</i>
อุจจาระ	<u>อุจจาโร</u> <u>สรีรวลยโซ</u> <u>คูโถ</u> <u>คูถั</u> <u>มีหุหั</u> <u>กรีสั</u> <i>feces</i>
ปัสสาวะ มูตร	<u>ปสตาโว</u> <u>มุตตั</u> <i>urine</i>
เอว สะเอว	<u>องโก</u> <u>กฏิ</u> ...
ตัก เอว	<u>องโก</u> ...
ตะโพก บั้นเอว	<u>โสณิ</u> <u>โสณิ</u> <i>waist</i>
หลัง	<u>ปิฏฐิ</u> <i>back</i>
มือ	<u>หตโถ</u> <i>hand</i>
ฝ่ามือ	<u>ปาณิ</u> <i>palm</i>
ข้อมือ	<u>มณิพนโร</u> <i>wrist</i>
สันมือ	<u>กรโก</u> <i>ridge of hand</i>
กำมือ กำปั้น	<u>มุฏฐิ</u> <i>fist</i>
ประนมมือ	<u>อลขลิ</u> <u>อลขลิ</u> <u>อลขลิ</u> <i>lifting of the folded hands as a token of reverence</i>
นิ้วมือ	<u>องคุลิ</u> <i>finger</i>
นิ้วชี้	<u>ตขขนิ</u> <i>forefinger</i>
เล็บ	<u>นโข</u> <u>นขั</u> <i>nail</i>
ขา ต้นขา โคนขา ขาอ่อน	<u>อูรู</u> <u>อูรูโก</u> <i>leg thigh</i>
ขาอ่อน	<u>สทธิ</u> <i>thigh</i>
เข่า	<u>ชนนุ</u> <u>ชนนุกั</u> <u>ชณนุ</u> <u>ชณนุกั</u> <u>ชนนุกา</u> <u>ชณนุกา</u> <i>knee</i>
แข้ง	<u>ชงฆา</u> <i>calf</i>
เท้า	<u>ปาโท</u> <i>foot</i>
รอยเท้า	<u>ปทวลยโซ</u> <i>footprint footprint</i>
ลักษณะแห่งรอยเท้า	<u>ปทลกขณั</u> <i>look of footprint</i>
เสียงเท้า(เดินไป)	<u>ปทสทโท</u> <i>footstep, walking noise</i>
ส้นเท้า	<u>ปณฺหิ</u> <u>ปณฺหิกา</u> <i>heel</i>

เนื้อ	<u>มัส</u> <i>flesh</i>
กระดูก	<u>อฏฐิ</u> / <u>อฏฐิ</u> <i>m. bone</i>
เยื่อในกระดูก	<u>อฏฐิมิลขั</u> <i>marrow</i>
เอ็น	<u>นหารู</u> / <u>นหารู</u> <i>m. ligament</i>
เลือด	<u>โลหิตั</u> <i>blood</i>
หนอง	<u>พุพโพ</u> <i>pus</i>
เหงื่อ	<u>เสโท</u> <i>sweat</i>
มันชั้น	<u>เมโท</u> <i>fat</i>
เปลวมัน	<u>วสา</u> <i>grease tallow</i>
ไขข้อ	<u>ลลิกา</u> <i>synovial fluid</i>
ฝี	<u>กณฺฑู</u> <i>abscess</i>
ลมหายใจ ปรมาณ; ชีวิต	<u>ปาโน</u> <i>breath; life</i>

จิตใจ

จิตใจ	<u>จิตตั</u> <u>เจโต</u> <u>มโน</u> <u>มณั</u> <u>มานสั</u> <u>วิญญานั</u> <u>หทยั</u> <i>mind</i>
-------	--

ต้นไม้

ต้นไม้	<u>รุกโข</u> <u>ตรุ</u> <i>tree</i>
ป่า	<u>วนั</u> <u>อรณญั</u> <i>forest</i>
ป่าทึบ ป่ารก ป่าชุก	<u>คหณั</u> <u>คหณั</u> <u>สนโฑ</u> <u>สนขั</u> <u>ขญา</u>
ดง	<u>อฏฺวิ</u> <i>shrub</i>
พุ่มไม้ กอไม้	<u>คจฺโณ</u> <i>bush</i> ระหว่างพุ่มไม้ <u>คจฺจนตรั</u>
ดอกไม้	<u>ปุพฺผั</u> <u>กุสุมั</u> <i>flower</i>
ละอองดอกไม้ เกสร	<u>เกสโร</u> <u>เกสรั</u> <i>pollen</i>
ผลไม้	<u>ผลั</u> <i>fruit</i>
เมล็ด	<u>อฏฺฐิ</u> <u>อฏฺฐิกั</u> <u>สิตถั</u> <u>สิตถกั</u> <i>seed</i>
เมล็ดข้าว เมล็ดข้าวสุก	<u>สิตถั</u> <u>สิตถกั</u> <i>rice grains</i>
เมล็ด พืช หน่อ	<u>พีขั</u> <i>seed, shoots</i>
เมล็ดผักกาด	<u>สาสโป</u> <i>beet</i>
เมล็ดตาล	<u>ตาลอฏฺฐิกั</u>
เมล็ดงา	<u>ติลลั</u> <u>ติลลกั</u> <i>sesame seeds</i>
เมล็ดมะม่วง	<u>อมพฏฺฐิ</u>
กิ่ง กิ่งไม้	<u>สาขา</u> <i>branch</i>
ใบ ใบไม้	<u>ปลาโส</u> <u>ปณฺณั</u> <u>ปตตั</u> <i>leaf/leaves</i>
ราก รากไม้	<u>มุลลั</u> <u>ปาโท</u> <u>ภิสั</u> <u>ภิสรั</u> <u>พุนโฑ</u> <u>มุพาลโ</u> <u>มุพาลั</u> <i>root</i>
โคนไม้	<u>รุกขมุลลั</u> <i>the foot of a tree</i>

ไม้ ฟืน	กฏฐู๋ ทารู <i>firewood</i>
สะเก็ดไม้	ขลล <i>scab</i>
ยาง	ขตุ <i>rubber</i>
ต้นโพธิ์	โพธิ โปธิรุกโข <i>bodhi tree</i>
ต้นไทร	นิโครธ <i>banyan</i>
ไทรย้อย	วัญ <i>weeping banyan</i>
สะเดา	นิมโพะ <i>neem</i>
ต้นมะม่วง	อมโพ อมพรุกโข <i>mango tree</i>
ผลมะม่วง	อมพ์ อมพผล <i>mango fruit</i>
ผลมะม่วงสุก	อมพปกัก <i>ripe mango</i>
ผลมะม่วงดิบ	อาม(ก)อมพ์ <i>unripe/green mango</i>
ต้นกล้วย	กทล กทล <i>banana tree</i>
ผลกล้วย	กทลผล <i>banana fruit</i>
ต้นขนุน	ปนโส <i>jackfruit</i>
ผลขนุน	ปนส์ <i>jackfruit</i>
ต้นพุทรา	ปทโร <i>jujube</i>
ผลพุทรา	ปทร <i>jujube fruit</i>
ไม้จ้าว	ลิมพลี ลิมพลี <i>Bombax ceiba L.</i>
ต้นหว่า	ขมพู ขมพู <i>java plum, jambolan</i>
ข้าวเปลือก	วิท <i>paddy</i>
ข้าวสาลี	สาลี <i>wheat</i>
ข้าวกล้า	สสส์ <i>rice seedlings</i>
ไม้ไผ่	เวหุ <i>bamboo</i>
อ้อย	อุจจ <i>cane</i>
ต้นไม้ใหญ่เจ้าป่า	วนบปติ (มหารุกโข) <i>big tree</i>
ดอกบัว	ปทุม โปทุม กมล อุปลั อุปลั สโรซ ปุณทรีก <i>lotus</i>
ชบา	ขปา <i>hibiscus</i>
ต้นหนาม่วย	กจจ <i>nettles</i>
น้ำเต้า	ลา <i>calabash</i>
เถาวัลย์	ลตา วิฐ <i>vine</i>
หญ้า	ติณ <i>grass</i>
มัน เผือก	มูโล มูโล มุส มุส <i>yam, taro</i>

ธรรมชาติ

โลก โลก

ปรโลก โลกหน้า (ภพหน้าชาติหน้า) ปรโลก

ภพ	ภโว ภวน
ภูมิ	ภูมิ
สวรรค์ เทวโลก	สคโค เทวโลก
นรก	นิรโย
นรกอเวจี	อวิจิ อวิจิ อวิจิ อวิจิ
ดาว	ตารา ตารกา โซติ นกขตต์
ดาวหาง ดาวตก	จุมเกตุ
แผ่นดิน	ภู ภูมิ ภูริ ภูรี ปรูวิ ปถวิ ธรณิ ฉมา วสุธา วสุนธรา
พระอาทิตย์	อาทิจโจ สุริโย ทิวากโร ทินกโร ภาณู
พระจันทร์	จันทโร จันทมา นกขตตราชา สลี
พื้น	ตล
พื้นใต้ดิน นาคพิภพ	ปาดาล
ฝั่ง	ติร
ฝั่งนี้ ฝั่งใน ภายใน	โอร
ฝั่งอื่น ฝั่งนอก ฝั่งโน้น	ปาร
เกาะ ทวีป	ทีโป
ภูเขา	ปพพโต ติริ
ภูเขาหินล้วน	เสโล
เขาพระสุเมรุ	ลิเนรุ
ชอกเขา	กนทโร กนทรา คพกร
เงื้อมเขา	ปพภาโร
ถ้ำ	คฺหา คฺหา ติริคฺหา ติริคฺหา คพกร
ดิน ดินร่วน	ปัส ปัสโก
ดิน ดินเหนียว	มตติกา
เปลือกตม โคลน	กททโม จิกขลล
หิน ศิลา	ลีลา อมโก อสมา ปาสาโน อุปล
แผ่นหิน	ปาสาโน
หินลับมีด	นิสโท
กรวด	วาลูกา
ทราย	อุรุ วาลูกา
ครึ่ง	ลาชา
ขี้ผึ้ง	ลิตถ ลิตถ
ธาตุ	ธาต
ฝุ่น ผง	จฺล จฺล จฺล จฺล ปัส ปัสโก จฺณโน จฺณณ

กองฝุ่น	<u>ปัสตุลล์</u>
น้ำ	<u>อุทกั ชลั วารี อมพู อาโป</u>
ธาตุน้ำ	<u>ฮาโปธาตุ</u>
ทะเล	<u>ชลธิ ลินธุ อดณโว สาคโร สมุทโท มหาสมุทโท</u>
ห้วงน้ำ น้ำท่วม	<u>โอไฮ</u>
บึง	<u>วาปี ตลาโก ตหาโก</u>
สระ	<u>สโร สรั</u>
สระที่เกิดเอง	<u>ชาตสสโร ชาตสสรุ</u>
ลำธาร ธารน้ำ	<u>ปทโร ธารา; ภูนที ภูนที (แม่น้ำน้อย)</u>
แม่น้ำ	<u>นที</u>
แม่น้ำสินธุ	<u>สินธุ</u>
แม่น้ำสรภู	<u>สรภู</u>
ฝน	<u>เทโว วสสั</u>
ฝน เม็ดฝน	<u>วฏฐิ</u>
กระแส กระแสน้ำ	<u>โสตั</u>
คลื่น	<u>อุมิ วิจิ</u>
สายฟ้า	<u>อสนิ อสนิ วิชชู วิชชุลตา</u>
ฟ้าผ่า	<u>อสนิปาโต</u>
ไฟ	<u>ปาวโก อคคิ เตโซ ทโห รุมนเกตุ สนตาโป ทหน-ณั</u>
ธาตุไฟ	<u>เตโซธาตุ</u>
ไฟป่า	<u>ทวหาโท ทวหาโท</u>
เปลวไฟ	<u>ขาลา ลิขา อจจิ</u>
ประกายไฟ	<u>วิบุลลึงคั มุลลึงคั</u>
ควัน ควันไฟ	<u>จุม โธม</u>
เขม่า	<u>มสิ</u>
ลม	<u>วาโย วายู</u>
อากาศ	<u>อากาศ</u>
หุลุม	<u>กาสุ</u>
ช่อง รู โพรง	<u>สุสิรุ ฉิททั</u>
แสงสว่าง รัศมี	<u>โอภาโส อาโลโก ปทึโป ปภา อภา นารา รัสิ รสมิ</u>
เสียง	<u>สโร</u>
เสียง ศัพท์	<u>สทโท</u>
เสียงก้อง	<u>โฆโส</u>
(เสียง)ไพเราะ	<u>มจรุ มลชู มลชุก (คุณ.)</u>
กลิ่น	<u>คนโธ</u>
รส	<u>รโส</u>

สังขาร	<u>สงขารุ</u>
ลม	<u>วาโต</u>
ลมตะวันออก	<u>ปุรัตถิมวาโต</u>
ลมตะวันตก	<u>ปัจฉิมวาโต</u>
ลมเหนือ	<u>อุตตรวาโต</u>
ลมใต้	<u>ทกขินวาโต</u>
ลมมีธุลี	<u>สรขวาโต</u>
ลมไม่มีธุลี	<u>อรขวาโต</u>
ลมหนาว	<u>สิตวาโต</u>
ลมร้อน	<u>อุณหวาโต</u>
ลมพัดเบาๆ	<u>ปริตตวาโต</u>
ลมพัดแรง	<u>อหิมตตวาโต</u>

ทิศ

ทิศ ทิศใหญ่	<u>ทิสา โกณ</u>
ทิศเหนือ ทิศอุดร ทิศเบื้องซ้าย	<u>อุตตโร อุตตรา อุตตรุ อุตตรทิสา อูทิจิ อูทิจิ</u>
ทิศใต้ ทิศเบื้องขวา	<u>ทกขินทิสา อปาจิ อปาจิ อวาจิ</u>
ทิศตะวันออก บูรพา ปราจัน	ทิศมีในเบื้องหน้า, <u>ปุริมทิสา ปุริมทิสา ปุรัตถิมทิสา ปุรัตถา</u> มีในทิศตะวันออก <u>ปุรัตถิม ค.</u>
ทิศเบื้องหน้า	<u>ปุพพา ปุพพทิสา ปาจิ ปาจิณั ปาจัน</u> มีในทิศตะวันออก <u>ปาจันก ค.อคคิโกณ อคคินิโกณ อปรา</u>
ทิศตะวันตก	<u>ปตฺติจิ ปจฺฉิมมา ปจฺฉิมทิสา ปจฺฉิมาทิสา</u> ทิศเบื้องหลัง <u>ปจฺฉา นิ.</u>
ทิศเฉียง ทิศน้อย	<u>อนุทิสา</u> ระหว่างทิศ มุม วิทิสา ทิศตะวันออกเฉียงเหนือ <u>ทิสอีสาน ปุพพุตตรา ปุพพุตตรทิสา</u> <u>อุตตรานุทิสา อีสานั</u>
ทิศตะวันออกเฉียงใต้	ทิศหริดี <u>หริดี อปรทกขินา ปุพพทกขิน</u> <u>ปุพพทกขินั ปุพพทกขินาทิสา ทกขินอนุทิสา ทกขินานุทิสา</u> ทิศอาคเนย์ <u>อาคเนยโย</u>
ทิศตะวันตกเฉียงเหนือ	ทิศพายัพ (ส. วายวฺย) <u>ปจฺฉิมานุทิสา</u> <u>ปจฺฉิมุตตรา</u>
ทิศเบื้องบน	<u>อุปรีมา อุตตรา อุกคโม อุกคมนั</u>
ทิศมีในเบื้องต่ำ	ทิศเบื้องต่ำ <u>เหมฐฐิมมา</u>
ทิศเบื้องล่าง, ทิศเบื้องต่ำ	<u>อธรา</u>

สถานที่

บ้าน เรือน	เคหะ เคโหะ ฆรั
ที่อยู่	นิเวสน์ วนนฐานัน เวสโม
ที่อาศัย ที่พัก เรือน	อาวาสโล อชฌาวสโล
ที่พักกลางคืน	รตติฐานัน
ที่พักกลางวัน	ทิวาฐานัน
ที่พักกลางคืนและที่พักกลางวัน	รตติฐานันทิวาฐานานานิ
(หมู่)บ้าน	คาโม คามโก (ก สกัตถะ)
ประชุมแห่งบ้าน	คามโก
ภูมิ ภูมิ	ภูมิ
อาศรม อาศรมบท	อสนโม อสนมปท
วัด	อาวาโส อาราโม
วิหาร	วิหาโร
สวน	อาราโม อูยยาน
นา	เขตต์
เจดีย์ สถูป	เจติย โถโป
ยอด	โถโป
ปราสาท	ปาสาโท พื้นปราสาท ปาสาทล
อาคาร	อ-อาคาโร อ-อาคาร; อคค (รูปย่อของ อคาร)
ศาลา โรง	ศาลา
โรงเรียน	ปารุคาโร ปารุศาลา ลิปปศาลา
โรงพยาบาล	อาโรคยศาลา คิลานศาลา
ห้อง	คพโก โอวรโก โอวรก
ห้องเรียน	ปารุคพโก
ห้องนอน	สยนคพโก
ห้องน้อย	โอวรโก โอวรก
ที่นอน	สยน์ เสน์ เสยยา
เตียง	มณโจ มณจโก
ที่นั่ง อาสนะ ผ้าปูนั่ง	อาสน์ นิสีทน์
ตั้ง	ปัฐ
ตั้งน้อย	ปัฐกา
แก้ว	โกจฉ
ที่อยู่อาศัย ที่นอนและที่นั่ง	เสนาสน์ เสยยาสน์ อุปสสย
ที่ ที่ตั้ง	ฐานัน
โอกาส ที่ว่าง เวลาว่าง	โอกาโส

สถานที่สบาย/สำราญ/ผาสุก	ผาสุกฐานัน ยถาผาสุกฐานัน
	(ที่มีความสำราญอย่างไร)
โรงอุโบสถ อุโบสถ โบสถ์	อุโปสถคค อุโปสถาคาโร
โรงอาหาร หอฉัน	ภตตคค อุปฐานศาลา อาสนศาลา
โรงทาน	ทานคค
ที่บำรุง ที่อุปฐาก	อุปฐานัน
ที่นิมนต์	นิมนตนฐานัน
ที่มาดื่มน้ำ	อาปานภูมิ
ชุ่มประดู	โกฏฐโก
โรงไฟ	อคคิสาลา
ศาลาเรือนไฟ	ขนตฆรศาลา
เรือนไฟ	ขนตฆร
ที่บำเรอไฟ ที่บูชาไฟ	อคคิปริจรณฐานัน
กัปปียภูมิ	กัปปียภูมิ
ที่แอบที่ซ่อน(ตัว) ที่หลีกเร้น	เลน-ณ
ที่จักรม	จงกโม จงกมฐานัน
โรงจักรม	จงกมนศาลา
บ่อน้ำ	อุทปาโน ปปา
ศาลาบ่อน้ำ	อุทปานศาลา
ศาลาที่พัก	วิสสมนศาลา
สระโบกขรณี	โปกขรณี
มณฑป	มณฑโป มณฑป
สระ	สโร สร
ห้องน้ำ ห้องส้วม	วัจจภูมิ วัจจภูมิ
ป่าช้า สุสาน	สุสาน
ป่าช้า/สุสานฝังศพ	อามกสุสาน
ป่าช้า/สุสานเผาศพ	อาพาหน
ตะแลงแกง, สถานที่น้ำ(นักโทษ)มาฆ่า	อาพาตน์
ระเบียง หน้ามุง	อาลินโท ปมุข ปரியาคาโร ปரியาคาร ปาฆณ
คอก	วโซ
คอกวัว	โคกุล คุฏฐ โคฎฐ
รัฐ แคว้น ประเทศ	รฐัน วิชิต
ตำบล เมือง บ้านเมือง ประเทศถิ่น	ชนปโท
สถานที่ ประเทศ ถิ่นที่	เทโส ปเทโส
ที่ต่างถิ่น	วิทโส (ประเทศอันต่าง)
นิคม	นิคโม

เมือง	นคร -ธานี ปูรี ปูร์ มณฑิโร มณฑิรี
เมืองใหญ่ มหานคร	ราชธานี อคคนคร metropolis
เทพนคร เมืองสวรรค์ เทวนคร	
เมืองอสูร	อสูรปูร์
ประตูเมือง ซุ้มประตูเมือง	โคปุร์
หมู่บ้าน	คาโม village
ที่ทำงานในหมู่บ้าน	คามกมกรรมฐาน
ประเทศฝ่ายทิศใต้ เมืองแถบใต้ ทกขินาปโล	
ถนน ทาง	มคโค ปโล ปนโล ปชโซ
ตรอก ถนน ทางเดิน	วิถี รจจา รติกา วิสิขา
ถนนที่นายจ้างอยู่	ภตทวิถี (ถนนอันเป็นที่อยู่ของนายจ้าง)
ถนนต้น ตรอกต้น	พยุโ
ทางสามแยก	สิงฆาฏกั
คูเมือง	ปรีชา
ชิงช้า	โทลา
สะพาน	เสตุ สงกมนั
เขตแดน	สีมา มรียาธา เวลา สิมนโต อนโต ปรียนโต อนตรั
รั้ว	วติ วติกา ปากาโร ปรีกเซโป
กำแพง	ปากาโร วรโณ อุททาโป อุททาโม วติ ภิตติ อุปการิกา กุฑฑ
ที่ใกล้	มูลั
ที่ใกล้ สำนัก	สนตักั

นิบาตเกี่ยวกับที่-สถานที่

ในที่สูง	อุจจั
ในเบื้องบน	อุทธั อุปรี
ในเบื้องต่ำ/ล่าง	นิจั อโร
ในภายใต้ ในข้างใต้ ข้างล่าง	เหมฐฐา
ในฝั่งใน/นี้	โอริ
ในฝั่งนอก/โน้น	ปารี
ในภายใน	อนโต อชมตตั
ในภายนอก	ติโร พหิ พหิตธา พาหิรา พาหิรี
ในที่ไกล	อารา อารกา
ในที่รอบๆ ในที่ใกล้ โดยรอบ	สมนตา สมนตโต สามนตา ปรีโต
ในโลกอื่น	หุรี
ในโลกหน้า	เปจจ

ริม ใกล้ ทั้งสองข้าง	อภิโต
ข้างหน้า	ปุโรโต
ข้างหลัง	ปจจโต ปฏฐิโต
ในที่ข้างหน้า เฉพาะหน้า	อภิโต
ในที่ต่อหน้า	สมมุขา อวิ อวี
ในที่ลับหลัง	ปรมมุขา ปรมมุขั
ในที่ลับ	โรโ
ในที่แจ้ง ที่แจ้ง	อวิ อวี
ในระหว่าง	อนตรา อนตเรน
ในระหว่างแห่งต้นสาละคู่ ยมกสถานั อนตเรน	
ในระหว่างกรุงราชคฤห์กับเมืองนาลันทา	
อนตรา จ ราชคหิ อนตรา จ นาฬนทั	
ในระหว่างนครและวิหาร นครสส จ วิหารสส จ อนตรา	
ในระหว่างแห่ง(หมู่)บ้าน คามนตเร	
ในระหว่างแห่งบริษัท ๔ จตูปริสนตเร	
ในระหว่างแห่งพวกเธอ ตุมหากั อนตเร	
ในระหว่างแห่งมหาชน มหาชนสส อนตเร	
ในระหว่างแห่งผ้าเหล่านั้น เตสั วตถานั อนตเร	
ในระหว่างแห่งภิกษุสงฆ์เป็นอันมาก มหาภิกษุสงฆสส อนตเร	
ระหว่างแห่งพระรัศมีมีวรัณะ ๖ ฉพพณณรสีนั อนตเร	
ในระหว่างแห่งโคผู้คือเหล่าพระชีนาสพ ชีนาสวอุสฐานั อนตเร	
ระหว่างแห่ง(หมู่)บ้าน คามนตริ	
ต่อมา ถัดมา หลังจากนั้น	อนนตริ
ไม่มี(อะไรคั่นใน)ระหว่าง ลำดับ	อนนตเร
ในแนวขวาง	ติริยั
ณ ส่วนข้างหนึ่ง	เอกมนตั
ในส่วนเดียว ร่วมกัน เป็นอันเดียวกัน	เอกขณั

อื่นๆ

ในที่(เดิม)ของตน	สภฐฐาเน ยถาฐฐาเน
ในที่ที่เราบอกไว้	มยา วุตตฐฐาเน คตคตฐฐาเน
ในฐานะอันเลิศ	อคคฐฐาเน
ในที่ท่ามกลาง	มชฌิมฐฐาเน (ในที่ที่มีในท่ามกลาง)
ในท่ามกลางหมู่บ้าน	คามมชฌเม (ในท่ามกลางแห่งหมู่บ้าน) #เคหมชฌเม วิหารมชฌเม
ในฐานะอันไม่พึงรักษา	อรกชิตพพฐฐาเน
ในที่เป็นที่อยู่ ในที่อยู่	วสนฐฐาเน

ในที่ที่ตนนั่ง อดตโน	นิสินนฏฐานะ
ในที่แห่งเท้า	ปาทฐฐานะ
ในที่คือน	ถลฐฐานะ
ในที่ลุ่ม	นินนฐฐานะ
ในที่แห่งตนบังเกิดแล้วๆ	นิพพตตนิพพตตฐฐานะ
ในที่ควรหัวเราะ	หสิตพพฐฐานะ หสนติ
ในที่ใกล้	อาสนนฐฐานะ
ในที่เดียวกัน	เอกฐฐานะ วสนตา
ในที่ตามที่ชอบใจ	ยถารุจิฐฐานะ
ในฐานะแห่งพี่สาว	เชษฐธิตฐฐานะ
ในฐานะแห่งอัครมเหสี	อคคมหสิฐฐานะ #มาตุฐฐานะ, อัจริยฐฐานะ
สมาส	
(ภายในเมือง	อนโตนครี, นครสส อนโต, อนโตปุรี
(ภายในปราสาท	อนโตปราสาท
(ภายในวิหาร	อนโตวิหารี, วิหารสส อนโต
(ภายในอเวจี	อนโตอวีจี
(ภายนอกเมือง	พหินครี
(ภายนอกหมู่บ้าน	พหิคามิ
(ภายนอกม่าน	พหิสานิ(ย)
(ภายนอกภูเขา	ติโรพพต
(ภายนอกกำแพง	ติโรปาการิ
(ภายนอกฝา(เรือน)	ติโรกุกุท
(เบื้อง)บนปราสาท	อุปริปราสาท
(เบื้อง)บนเตียง	อุปริมณจ
(ภายใต้)เตียง	เหฎฐามณจ
(ภายใต้)ปราสาท	เหฎฐาปราสาท
ระหว่างทาง	อนตรามคค
ระหว่างถนน	อนตรวีถิ(ย)
ระหว่างบ้าน	อนตรขริ
ใกล้เมือง	อุปนนครี
ใกล้แม่น้ำคงคา	อนนคคค อุปนคคค
ใกล้ป่า	อนนุณ
ตามฝั่ง	อนนุติริ
หลังรถ	อนนุรค
ในที่ใกล้เท้า แทบเท้า	ปาทมูล

ยาน พาหนะ

รถ	รโถ
รถม้า	อสรโรถ
ยาน	ยาน
พาหนะ	วาหน
ยนต์ เครื่องกลไก	ยนต์
เกวียน	สกฏ
เรือ	นาวา โปโต

อาหาร

ข้าว	อนน <i>cooked rice</i>
ข้าวและน้ำ	อนนพาน <i>rice and water</i>
ข้าวสุก	โธทโน <i>cooked rice</i>
ข้าวสวย ภัต	ภตค <i>cooked rice</i>
ข้าวปายาส (ระคนด้วยน้ำนม) (ชिर)ปายาโส	
ข้าวปายาสมีน้ำน้อย	นิรุกทปายาโส <i>rice milk</i>
ก้อนข้าวปายาส	ปายาสปิณโท <i>a lump of rice</i>
แกง ชุป	สุโป <i>soup</i>
กับข้าว	พยุณน <i>dishes, things eaten with rice</i>
บิณฑบาต	ปิณฑปาโต <i>food offering to a monk</i>
ขนม	บูโว บูโป <i>sweets candy</i>
มื้ออาหาร	อาหาโร ภตค <i>meal</i>
อาหารเช้า	ปาตราโส <i>breakfast</i>
อาหารเที่ยง	มขณนติกาโส? <i>lunch</i>
อาหารเย็น	สายมาโส <i>dinner</i>
ภิกษา	ภิกษา <i>alms (given to Buddhist monks)</i>
เนื้อ	มสิ <i>meat</i>
เนื้อหมู	สุกรมสิ <i>pork</i>
(เนื้อ)ปลา	มจโจ <i>fish (meat)</i>
เนื้อและปลา	มจจมสิ <i>fish and meat</i>
เนื้อหี้ย	โคทมสิ <i>water-monitor meat</i>
เนื้ออร่อย	มจรัมสิ <i>delicious meat</i>
เนื้อที่เหลือ	เสทมสิ <i>leftover meat</i>
เนื้อที่เก็บไว้	ฐูปิตมสิ <i>kept meat</i>
เนื้อเดน	วิฆาสิ (มสิ) วิฆาโส (อาหาโร) <i>remains of food, scraps</i>

เนื้อเดนสิงโต	สีหวิฆาล์
เนื้อเดนเสือ(โคร่ง)	พยคฆวิฆาล์
เนื้อเดนเสือเหลือง	ทีปวิฆาล์
เนื้อเดนเสือดาว	ตรจฉวิฆาล์
เนื้อเดนสุนัขป่า	โกกวิฆาล์

ปลาสด	อลลมจโจ อามมจโจ <i>fresh fish</i>
ปลาดิบ	อามมจโจ <i>raw fish</i>
ปลาแห้ง	สุกขมจโจ <i>dried fish</i>
ปลาร้า ปลาจ่อม	ปุตมจโจ <i>pickled fish</i>
ปลาเค็ม	โลณมจโจ <i>salted fish</i>
ปลาอย่าง ปลาเผา	องคารปกกมจโจ <i>grilled fish</i>

ผลไม้	ผล (ชมพูผล กทลิลผล อมพ์/อมพผล) <i>fruit</i>
ผลไม้ต่างๆ	นานาผลานี <i>various fruits</i>

ข้าวปลายเกรียน ปลายข้าว	กาณาชกั กามาชิก <i>broken rice, broken-milled rice</i>
ปลายข้าว มีน้ำส้ม(น้ำผักดอง)เป็นที่สอง, ปลายข้าว กับน้ำผักดอง	'กาณาชกั ทิลงคทุดิย' (ข้าวปลายเกรียน มีน้ำส้ม(น้ำผักดอง)เป็นที่สอง) <i>broken rice and pickled vegetables</i>

ของควรเคี้ยว	ขาทนีย ขชข ขชขกั <i>food fit to be chewed; snack</i>
ของควรบริโภคน	โกชนีย โกชข <i>food fit to be eaten</i>
ของควรเคี้ยวควรบริโภคน	ขาทนียโกชนีย ขชขโกชข <i>food fit to be chewed or eaten</i>

น้ำ เครื่องดื่ม

น้ำ (ทั่วไป)	อุทก <i>water</i>
น้ำดื่ม (น้ำเปล่า)	ปานีย <i>drinking water</i>
น้ำ(เครื่อง)ดื่ม เครื่องดื่ม ปานะ	ปาน ปานกั <i>(soft) drink</i>
อัญฐาน	อญฐปาน <i>8 types of juices</i>
น้ำมะม่วง	อมพปาน อมพปานกั <i>mango juice</i>
น้ำพุทรา	มฐุกปาน <i>Indian-jujube juice</i>
(น้ำ)กาแฟ	กาฬปาน <i>coffee</i>
น้ำอ้อย น้ำตาล น้ำอ้อยงบ	ผาณตี คุโห โคโห <i>cane juice, sugar</i>

ยาคุ อาหารเหลว	ยาคุ <i>gruel</i>
ยาคุแข็ง	โกชชยาคุ (ยาคุที่เข้มข้นกว่าปกติ)
น้ำผึ้ง	มธุ <i>honey</i>

สุรา เหล้า น้ำเมา	สุรา มชช; เมรย (ยังไม่ได้กลั่น) <i>liquor alcohol whisky wine</i>
หิวข้าว	ฉาต
กระหายน้ำ หิวน้ำ	ปิปาสิต

ผ้า อารรณ์

วตถาภรณานี	
สร้อย/กำไล/มือ/เท้า	กำไล วลย <i>bangle</i>
กำไลมือ	เกยุร <i>bangle for arm</i>
กำไลเท้า	นุปุโร <i>bangle for feet</i>
รัดประคด เข็มขัด	กายพนธ <i>belt</i>
ผ้าห่ม(ขนสัตว์ ก้นหนาว)	กมพล <i>blanket</i>
กำไลมือ	วลย กฏกั <i>bracelet</i>
ผ้าฝ้ายแบบหนามักมีสีขาวไม่มีลาย	กปปาลิก <i>calico</i>
ดอกไม้บนศีรษะ เทริด มงกุฎดอกไม้	เสขโร <i>chaplet</i>
ผ้า	วตถ์ ทุสส <i>cloth</i>
ผ้าอาบน้ำ	อุทกสาฎิก <i>cloth for bathing</i>
ผ้าฝ้าย	โซม <i>fiber cloth</i>
ผ้าขนสัตว์	กมพล <i>woolen cloth</i>
ผ้าไหม	อหต (ผ้าอันอะไรๆ ไม่ขจัดแล้ว)
เสื่อ เสื่อคลุม	สาฎิก
เครื่องประดับคอ	คิเวยย <i>collar</i>
	จุฬามณี <i>crest-gem</i>
มงกุฎ	กิริฎ <i>crown</i>
diadem	อุณทิส มงกุฎ รัดเกล้า พระราชอำนาจ พระฐานันดรศักดิ์
ต่างหู	กฤษล <i>ear-ring</i>
	มาลา <i>garland</i>
เครื่องนุ่งห่ม	สาฎก <i>garment</i>
สบง อันตราวาสก	อนตราวาสโก <i>inner garment</i>
ผ้านุ่ง	นิวาสน <i>lower garment</i>
จีวร	อุตตราสงโค ผ้าห่ม ปารุปน (สำหรับห่มด้านบนบนลงมา) <i>upper garment</i>
รัดเอว	กฏิพนธ <i>girdle</i>
รัดสะโพก	เมขลา <i>girdle of a woman</i>
ผ้าเช็ดหน้า	หตถปุลณ <i>handkerchief</i>
หมวก	สิสวารณ <i>นาฬิปัตโต hat</i>

ชายผ้า	ทสา ทุสสนโต <i>hem (of a garment.)</i>
	<i>jacket</i> กบลจโก <i>overcoat</i> ทิมกบลจโก
สร้อยคอ	หาโร คีวารณ <i>necklace</i>
<i>ointment</i> ฝรกรน วิเลปน	
น้ำหอม ของหอม	สคนโร <i>perfume</i>
การอบ(กลิ่น)	วาสน <i>perfuming</i>
เข็ม	สลากา <i>pin</i>
rag	นนตก
แหวน	องคฺลิมททา <i>ring</i>
แหวนตรา	มททิกา <i>signet ring</i>
รองเท้า	ปาท ปาททา <i>shoe</i>
รองเท้าแตะ?	อุปาหน <i>sandals</i>
scent	คนรสาโร
ผ้าไหม	โกเสย <i>silk</i>
smoking pipe	ฐมนตต
สบู่	นทานีย <i>soap</i>
สร้อยไข่มุก	มุตตาวล <i>string of pearls</i>
ผงอาบน้ำ?	วาสจณณ <i>toilet powder</i>
<i>toilet box</i>	วาสรณโท
ผ้าเช็ดหน้า?	มุขปุลยขน <i>towel</i>
ผ้าโพกหัว	สิสเวฐน <i>turban</i>
ร่ม	ฉตต <i>umbrella</i>
veil	มุขาวรณ
ไม้เท้า(คนแก่)	กตตรยฐฐ <i>walking stick</i>
นาฬิกา	โหราโลจน <i>watch</i>

บ้าน ส่วนประกอบ อุปกรณ์

ยั้ง ฉาง	โกฐฐ <i>barn</i>
ซุ่ม/ห้องอาบน้ำ	นทานโกฐฐโก <i>bathing closet</i>
คาน	ตุลา <i>beam</i>
ห้องนอน	สยนิษร <i>bedroom</i>
แผ่นกระดาน	ผลโก <i>board</i>
ลิม กลอน	อคคล <i>bolt</i>
อิฐ	จยนิฐฐกา <i>brick</i>
ซีเมนต์	กาพจณณ <i>cement compound</i> องคณ
ห้องอาหาร	โภชนสลา <i>dining-room</i>

ประตู	ทวาร <i>door</i>
ประตูเรือน ประตูบ้าน	เคททวาร
กรอบประตู	ทวารพาหา <i>door-frame</i>
drawing-room	ปฎิกกม
eaves	นิมพ
โรงรถ	รทสลา <i>garage</i>
ซุ่มประตู ประตูใหญ่?	ทวารโกฐฐโก <i>gate</i>
	กฐฐโล <i>granary</i>
โรง, ห้องโถง	สลา <i>hall</i>
เตา เตาไฟ	อุทรน <i>hearth</i>
บานพับ	ทวารราวฐฐโก <i>hinge</i>
ห้องชั้นใน	โอรโก <i>inner room</i>
กุญแจ	กุญจิกา ตาไฟ <i>key</i>
รูกุญแจ	กุญจิกาวีรว <i>keyhole</i>
ห้องน้ำ	วจจกฐ <i>lavatory</i>
ปูนขาว	เสตจณณ <i>lime</i>
	จยนาเลโป <i>mortar (ส่วนผสมของปูนขาวหรือซีเมนต์กับทรายและน้ำ; โบกปูน)</i>
เสา	ถมโก <i>pillar</i>
เรือนยอด อาคารที่มีหลังคาเป็นยอดแหลม	ฐฐาคาโร ฐฐาคาร <i>pinnacle</i>
ไม้กลอนหลังคา ไม้จันทัน	โคปานล <i>rafter</i>
หลังคา	ฉทน <i>roof</i>
ห้อง	คพโก <i>room</i>
โรงม้า	อสสสลา <i>stable</i>
บันได	โสปาโน โสปาโน <i>stair</i>
โรงเก็บของ	อุทโทลิต <i>store</i>
terrace	เวทิกา
verandah	อาลินโท
ธรณีประตู	อุมมาโร <i>threshold</i>
ท่อนไม้	กฐฐ ทารุ <i>timber</i>
top-plate	ปกขปาโส
พื้นชั้นบน?	ปาสาทล <i>upper floor</i>
ฝา	ภิตติ <i>wall</i>
wall-plate	สงฆาฐ
หน้าต่าง	วาทปาน <i>window</i>

บานหน้าต่าง	กวางู๋ <i>window shutter</i>
หน้าต่างที่มีมุข	สีหปณชโร <i>window with a balcony</i>
อาคารผู้หญิง	อิตถาคาร <i>โอโรโร</i> <i>women's apartments</i>

สิ่งของ

ทรัพย์ สมบัติ	ธน์ โภโค สมปตติ วิภโว สาปเตยย์ กฏุมพ์ กฏุมพ์ ทพพ์
เงิน	หิรณญ์
เงินตรา	รูปีย์ กหาปณ

สิ่งของภายในบ้าน

เคหสถาน

เถ้า	ฉาริกา <i>ash</i>
ตะกร้า	ปิฏก <i>basket</i>
ถุง	ปลิพพโก <i>bag</i>
เตียง	มณโจ มณโจโก <i>bed</i>
ผ้าคลุมเตียง	มณจตุถรณ์ <i>bedsheet</i>
เศษผ้า ผ้าขี้ริ้ว ผ้าเก่า	ปิไลติกา ปิไลติกาขณจ <i>rag, dust cloth</i>
ม้านั่ง	นิสีทณผลโก <i>bench</i>
หีบหมาก กล่องหมาก	ตมฺพฺลเปหา <i>betel server</i>
ขวด นาฬิกา	นาฬิกา
หีบ กล่อง	มณชฺฐา <i>ขร</i> <i>box</i>
ไม้กวาด	สมมชฺชนิ <i>broom</i>
แปรง	วาลณชฺชูปโก <i>brush</i>
พรม	โกชโว <i>carpet rug</i>
เก้าอี้	ปิฐู <i>chair</i>
ถ่าน	องคาโร <i>charcoal</i>
	นาฬิ <i>corn-measure</i>
บัลลังก์	ปลลงโก <i>couch</i>
ถ้วย	จสโก <i>cup</i>
โต๊ะเขียนหนังสือ	เลขนผลโก-ก <i>desk, writing table</i>
จาน	ถาลิ <i>dish</i>
เก้าอี้นั่งเล่น	อาสนธิ <i>easy chair</i>
ไฟ	อคคิ <i>fire</i>
วัตถุที่กำลังติดไฟ	อลาต <i>firebrand</i>
	ไฟ-place อุทธร
ไม้ฟืน	ทารู อินฺธร <i>firewood</i>

เครื่องเรือนไม้	ทารุณจ <i>furniture</i>
ขวดแก้ว	กาจตุมโพ <i>glass-bottle</i>
เครื่องแก้ว	กาจณจ <i>glassware</i>
กระเป่าถั่ว	ปจฉิ <i>hand-basket</i>
กระเป่าถั่ว	ปลิพพโก <i>purse</i>
ตุ่ม	อรณชโร <i>jar (big)</i>
เหยือก	กฺณชิกา <i>jug</i>
มีด	สตุถ ฉุริกา <i>knife</i>
ทัพพี	ทพพิ <i>ladle</i>
โคมไฟ	ปทีโป <i>lamp</i>
ไส้ตะเกียง	ทีปวฏฺฐิ <i>lamp wick</i>
ถุงหนัง	ภสตา ภสตรา <i>leathern bag</i>
ฝา	ปิธาน <i>lid</i>
ฝาหม้อ	สราโว <i>lid for a pot</i>
เสื่อ	กิลณช <i>mat</i>
กระจกเงา	อาทาส <i>mirror</i>
mortar	อุทฺทชโล
มุ้ง	มกสวารณ <i>mosquito net</i>
เข็ม	สุฉิ <i>needle</i>
สาก	มุสโล <i>pestle</i>
หมอน	พิมโพหน <i>pillow</i>
ปลอกหมอน	ฉิมิลิกา <i>pillow case</i>
จาน (กินข้าว)	กัโส <i>plate (to eat from)</i>
หม้อ	จาฏิ <i>pot</i>
ที่รองหม้อ	จุมพฏก <i>potstand</i>
เก้าอี้หวาย	ภททปิฐู <i>rattan chair</i>
เชือก	รชช <i>rope</i>
ตาชั่ง	ตุลา <i>scales</i>
กรรไกร	กตตริกา <i>scissors</i>
ที่นั่ง	อาสน <i>seat</i>
จักรเย็บผ้า	ลิพพณนต <i>sewing machine</i>
ตะแกรง	ปิฏฐจาลิกา <i>sieve</i>
กระโถนบัวหน้าลาย	เขลมลลโก <i>spittoon</i>
ช้อน ทัพพี	กฏจจุ <i>spoon ladle</i>
หินบด, หินลับมีด	นิสโท <i>whetstone, grinding stone</i>
ลูกหินบด	นิสทโปโต-ตโก

โต๊ะกินข้าว	โภชนผลกั dining table
สายหนัง	วรดตา thong
ด้าย	สุตต์ ตนตุ thread
ถาดสัมฤทธิ์ (สำริด)	กำสาธาโร bronze tray
ถาด	ปาทิ tray
ถาดทองคำ	สุวรรณูปาทิ golden tray
ภาชนะ	ภาชนะ vessel
ภาชนะดิน	อามตติกั clay vessel
ภาชนะสัมฤทธิ์ (สำริด)	กัสมภาชนะ bronze vessel
หม้อน้ำ	ขโม โฉ water-pot
กระด้ง	สุบโป winnowing basket

สิ่งก่อสร้าง บริหาร สิ่งต่างๆ ในวัด

สมณปริภวารานิ

หอนัน ทานศาลา	ทานศาลา alms hall
แท่นบูชา ที่บูชา	บูชาสนั altar shrine
ธรรมาสนั	ธมมาสนั pulpit
หอรระฆัง	ขณฐาตถมโก belfry
ระฆัง	ขณฐา bell
ต้นโพธิ์	โพธิรุกโข bo-tree
บาตร	ปตโต bowl
ที่กรองน้ำ	ปริสสาวนั water-strainer
จีวร	จีวร กาสาวั yellow robe
ภิกษุ	ภิกษุ Buddhist monk
ธรรมทูต	ธมมทูโต missionary
สามเณร	สามเณโร novice
	devotee ภตติมา
	chapter house สีมามร
	devotion <u>สทุธา</u>
	doctrine ธมโม
	elderly monk เถโร
	enlightened one พุทุโธ
ไม่มีศรัทธา	อสุสทุธ (คุณ.) faithless
พระพุทธรูปปฏิมา	ปฏิมา image
เรือนพระพุทธรูปปฏิมา	ปฏิมาฆร image house
ห้องสมุด	โปตถกาลโย library

วัด	วิหาโร อาราโม monastery
โรงธรรม ธรรมศาลา	ธมมศาลา preaching hall
ธรรมสภา	ธมมสภา
เจดีย์	เจดีย์ pagoda
ลานโพธิ์	โพธิองคณ platform around a bo-tree
ลานเจดีย์	เจดียงคณ platform around a pagoda
กระท่อม	ปนณศาลา monks' quarters
นักเทศก์	เทศโก preacher
การแสดงธรรม	เทศนา preaching
หนังสือธรรมะ	ธมมโปตถโก dhamma book
ตลับ ผอบ บรรจุพระธาตุ	ธาตูกธมโตะ-ขั relic casket

รัตนชาติ แร่ธาตุ

รัตนขณิขานิ gems and minerals

แก้ว	รัตน jewel, precious stones, gems, gemstone
มณี แก้วมณี มณี	jewels, precious stones, gems, gemstone
แก้วผลึก (แก้วหินสีขาวสลัว) ผลึกโก	milky quartz, crystal glass
เพชร	วชิรี diamond
เพชรตาแมว	เวฬุริย cat's-eye
แก้วประพาฬ	ปवाल coral
ทับทิม	โลหิตงโก ruby
นิล มรกต	อินทนีโล sapphire
มรกต	มรกต emerald
บุษราคัม	มุสสุธาโค topaz
	lapis lazuli นิลมณี
มุก	มุตตา pearl
ทอง ทองคำ	สุวรรณ จารุ ชาตูป กาลจน กนก gold
เงิน	สขณ รชต silver
แร่เงินแร่ทอง	รูปี
ทองแดง	ตมพ ตามพ copper
ดีบุก	ติปู tin
ตะกั่ว	ติปู lead
ทองเหลือง	ริรี อารกู โฉ brass
สำริด	กัโส bronze
เหล็ก	อโย กาลายส iron
ตะกั่วดำ, กราไฟต์	อพภก plumbago, graphite

ปรอท	ปารโท <i>quicksilver</i>
โลกธาตุ จักรวาล	
โลกธาตุ จักรวาล	โลกธาตุ จกกวาโล-ลั จกกวาไฟ-ห้
โลก	โลโก <i>world earth</i>
เมฆ	วลาทโก เมฆ <i>cloud</i>
เมฆฝน	วลาทโก <i>nimbus, rain cloud</i>
เย็น หนาว	ลิต์ <i>cold</i>
ความร้อน	อุณห <i>heat</i>
พระจันทร์	จโนโท <i>moon</i>
ดาวเคราะห์	คหตารา <i>planet</i>
ดาวหาง	ธุมเกต <i>comet</i>
กลุ่มดาว	นภขตต <i>constellation</i>
อุกกาบาต	อุกกาปาโต <i>meteor</i>
การขึ้นของพระอาทิตย์	สุริโยทโย <i>rising of the sun</i>
การขึ้นของพระจันทร์	จโนโททโย <i>rising of the moon</i>
สุริยุคราส	สุริยคคาโท <i>eclipse of the sun</i>
จันทรคราส	จันทคคาโท <i>eclipse of the moon</i>
ไฟ	อคคิ <i>fire</i>
สวรรค์ เทวโลก	เทวโลโก สคโค <i>heaven</i>
นรก	นิริโย <i>hell</i>
น้ำ	ชล อุกท <i>water</i>
ลูกเห็บ	กรกา <i>hail</i>
ฝนลูกเห็บ	กรกาสล <i>hail-storm, sleet</i>
น้ำค้าง	อุสสาโว ตูหิ <i>dew</i>
หิมะ น้ำแข็ง	หิม <i>ice</i>
หิมะ	ตูหิ <i>snow</i>
พายุหิมะ	หิมปาโต <i>snow storm, blizzard</i>
ลม	วาโต วาย <i>wind</i>
พายุ	พหลวายุ จณฑวาโต <i>wind</i>
แสงสว่าง	อาโลโก <i>light</i>
แสงจันทร์	จันทิกา (อาภา) <i>moonbeams</i>
ความมืด	อนธกาโร <i>darkness</i>
ฝน	เทโว วสโส วส <i>rain</i>
รุ้ง	อินทธน <i>rainbow</i>
การหมุนรอบ	ปริพภมณ <i>rotation</i>

ท้องฟ้า	อากาศ นภ <i>sky</i>
สายฟ้า	วิษุ <i>lightning</i>
ฟ้าร้อง	ถนิต <i>thunder</i>
สายฟ้า	อสนิ <i>thunder bolt</i>
ราศีจักร	ราศีจก <i>zodiac</i>

โลก แผ่นดิน

ปฐวี ปถวี the earth	
	antarctic zone วินตโก
	arctic zone กรวีโก
ถ้ำ	คหา <i>cave</i>
ทวีป	มหาทีโป <i>continent</i>
ประเทศ	รฐฐ <i>country</i>
ที่กั้นดาร	กนตาร <i>desert</i>
ฝุ่น	ฐลิ <i>dust</i>
อาณาจักร	อิธิราช <i>empire</i>
นา	เขตต์ <i>field</i>
ป่า	วน อรมณ <i>forest</i>
สวน	อาราโม อูยยาน <i>garden</i>
กรวด	สภขรา <i>gravel</i>
แผ่นดิน	ภูมิ <i>ground</i> ถาล <i>land</i>
เกาะ	ทีโป <i>island</i>
	kingdom ราช
	market town นิคโม
เหมือง	อากร <i>mine</i>
ภูเขา	ปพพโต <i>mountain</i>
ยอดเขา	คิริลิส <i>mountain peak</i>
โคลน ตม	ปงโก กลล <i>mud</i>
ขั้วโลกเหนือ	สุทสโน <i>north pole,</i>
	อีสรโร <i>north temperate zone</i>
ทาง	มคโค <i>path</i>
เหว	ปปาโต <i>precipice</i>
จังหวัด	ปเทโส <i>province</i>
อำเภอ	อุปเทโส <i>sub province</i>
	ชงคโล <i>rugged land</i>

ที่ดอน	<u>ถลนฐานัน</u> , <u>ถลัน</u> (ฐานัน)
ที่ลุ่ม	<u>นินนฐานัน</u> , <u>นินน</u> (ฐานัน)
หิน	<u>เสโล</u> rock
ทราย	<u>สิกตา</u> <u>วาลิกา</u> sand
ที่ตั้งบ้านเรือน	<u>ขรวตถุ</u> site for a building
ดิน	<u>มตติกา</u> soil
ขั้วโลกใต้	<u>อัสสกันโณ</u> south pole
	<u>เนมินธโร</u> south temperate zone
หิน	<u>สิลา</u> ปาสาโณ stone
หนอง	<u>อนุโป</u> swamp
	<u>सानุ</u> table-land
หุบเขา	<u>อุปจจกา</u> valley

ที่เก็บน้ำ และทางน้ำ

ขลาสยา ขลมคคา water deposits and water-ways

ฝั่ง	<u>เวลา</u> shore
ฝั่ง	<u>กุล</u> <u>ติร์</u> bank
ฝั่งนอก ฝั่งไกล	<u>ปาร์</u> further bank
ฝั่งใน ฝั่งใกล้	<u>โอร</u> near bank
ท่าเรือ	<u>ติตถ</u> ferry
ท่าอาบน้ำ	<u>นทานติตถ</u> bathing place
เรือ	<u>นาวา</u> ship
เรือ	<u>โทณิ</u> <u>นาวา</u> boat
เรือเล็ก	<u>โปโต</u> ship's boat
เรือใบ	<u>ลการนาวา</u> yacht
เรือดำน้ำ	<u>อนโตทกนาวา</u> submarine
เรือรบ	<u>ยุทธนาวา</u> man-of-war
เรือพ่อค้า	<u>วานิชนาวา</u> merchant vessel
แพ	<u>อุหุมโป</u> raft
	<u>ขลมาติกา</u> canal
	<u>ขุททกโทณิ</u> canoe
	<u>นิซมโร</u> cascade
กัปตันเรือ	<u>นิยามโก</u> captain of a ship
คนเดินเรือ กะลาสี นาวีโก	sailor
ช่างประจำเรือ	<u>ยนต์โก</u> engineer of a ship
ปลา	<u>มีโน</u> fish

เบ็ด	<u>พลิส</u> fishhook
หอยสังข์	<u>สงโข</u> conch
หอยโข่ง หอยนางรม	<u>สิปิกกา</u> oyster
สาหร่าย	<u>เสวาโล</u> vallisneria
ลมเวรัมพะ	<u>เวรมกวาโต</u> cyclone
	<u>อนุกูลวาโต</u> favorable wind
	<u>วิรุทรวาโต</u> opposite wind
การเดินทางสมุทร	<u>สมุททคมน</u> voyage
	<u>ปริชา</u> drain
ไซ ลอบ	<u>กุมิน</u> fish trap
อวน ตาข่าย	<u>ชาล</u> net
เสาเรือ	<u>กุโปโก</u> mast
ไม้พาย	<u>อริตถ</u> oar
ทางเสื่อเรือ	<u>โคฎวิโส</u> rudder
ใบเรือ	<u>ลกาโร</u> sail
	pilot <u>กณณธาโร</u>
น้ำเค็ม	<u>ชาโรทก</u> salt water
ถังเก็บน้ำ หนองน้ำ	<u>วาปี</u> ขลสโย tank
บ่อน้ำ	<u>กุโป</u> well
บ่อหิน	<u>โสณทิ</u> rocky pool
น้ำพุ	<u>ชลปลโว</u> spring
สระบัว	<u>อมพุชินี</u> lotus pond
สระบัว	<u>โปกขรณิ</u> pond
สระน้ำ บ่อ	<u>โสพโก</u> pool
น้ำท่วม	<u>โอโฆ</u> flood
น้ำท่วมใหญ่	<u>มโหโฆ</u> great flood
ทะเลสาบ	<u>โลณิ</u> lagoon หนองน้ำ; อ่างเกลือ
ทะเลสาบ	<u>สโร</u> ตพาโก lake <u>ปลลาล</u> small lake
สมุทร มหาสมุทร	<u>สมุทโท</u> <u>สาคโร</u> ocean
แม่น้ำ	<u>นที</u> river
ปากแม่น้ำ	<u>นทีมุข</u> mouth of a river
สายน้ำ	<u>ขลธารา</u> torrent
ทางระบายน้ำ	<u>ขลนิกคโม</u> sluice
ลำธาร แม่น้ำน้อย	<u>กุนนที</u> stream
น้ำวน	<u>อาวกฺโณ</u> whirl pool
น้ำตก	<u>นิซมโร</u> water-fall

คลื่น	อุมิ ตรงโค <i>wave</i>
คลื่น คลื่นใหญ่	กลโลโล <i>billow</i>
หยดน้ำ	เถโว <i>water drop</i>
ฟองน้ำ	พพพุลล์ พพพุลกั <i>bubble</i>
ฟองน้ำ	ฝณั <i>foam</i>

การปกครอง

การปกครอง	(ราชช)पालน์ <i>government</i>
	อธีราชา <i>emperor</i> อธีราชินี <i>empress</i>
	นรปติ <i>king</i>
	ราชินี <i>queen</i>
	ราชทูต <i>envoy</i>
อุปราช	อุปราชา <i>viceroi</i>
ยุพราช	ยุวรราชา <i>crown prince</i>
เสนาบดี	เสนาบดี <i>general</i>
พลม้า	อัสเสนา <i>cavalry</i>
มนตรี	มนตรี <i>councilor</i>
	สจิว <i>privy councilor</i>
มหาอมาตย์	มหามจโจ <i>prime minister</i>
	อกขทสสามจโจ <i>lord chancellor</i>
	ทิสปติ <i>government agent of a province</i>
	มณฑลิสสร <i>governor of a province</i>
	มหาเลขกามจโจ <i>secretary of state</i>
อัครเสนาบดี	อคคเสนาบดี <i>head of the army</i>
	การการปติ <i>head of the prisons</i>
	กมมิคามจโจ <i>head of the public work</i>
วีรบุรุษ นักรบใหญ่	วีโร <i>มหาโยโ</i> <i>hero</i>
	ชนปทโโขโก <i>sheriff</i>
นักรบ	ยุทธภโฏ <i>soldier</i>
จารบุรุษ สายลับ	จารบุรีโส <i>spy</i>
บัลลังก์	สิทสนั <i>throne</i>
เสนา กองทัพ กองทหาร	อณโโก อณิกั <i>battalion</i>
กองทัพ	ยุทธเสนา <i>army</i>
พลช้าง	หตติเสนา <i>army consisting of elephants</i>
ทัพพันธมิตร	มิตตเสนา <i>ally</i>
ทัพข้าศึก	สตุตเสนา <i>hostile army</i>

	เสนาวุโย <i>array of troops</i>
	สนนทธา (ค.) <i>armored</i>
อาวุธยุทธภัณฑ์	ยุทธโปกรณ์ <i>ammunition</i>
เกราะ เสื้อเกราะ	กวโจ สนนาโ <i>armor</i>
คันธนู	ธนู <i>bow</i>
ลูกศร	สโร กณโ <i>arrow</i>
สายธนู	ชียา <i>string of a bow</i>
ผู้ยิงธนู	ธนุทธาโร <i>archer</i>
ขวานรบ	กฐาริ <i>battle axe</i>
ดาบ	ขคโค อลิ <i>sword</i>
นักรดาบ	ขคครโร <i>swordsman</i>
อาวุธ	อาวุธ์ อายุธ์ <i>weapon</i>
หอก	เหติ <i>spear</i>
ปืนใหญ่	นาพียนตเสนา <i>artillery</i>
ธง ธงแผ่นผ้า	ปตกา <i>banner</i>
การรบ	ยุทธ์ <i>battle</i>
สนามรบ	ยุทธภูมิ <i>battle field</i>
	fighting ยุทธมนั
	bayonet มหาจฐริกา
	body-guard อณิกฐโฏ
	camp ชนธาวาโร
	cannon มหาอคคินาฬิ
	chamberlain สิริสยนปาลโก
	constable ราชภโฏ
	consul ราชานุยุตโต
	dagger จฐริกา
	victory ชโย
	defeat ปราชโย
เครื่องราชกกุธภัณฑ์	ราชกกุธกณทานิ <i>emblems of royalty</i>
	infantry ปทาติ
	killing หนนั
	kingdom ราชช วิชิตั
	king's command ราชามา
	sword-bearer อลิคคาทโก
	อมจโจ <i>minister</i>
	อชมาปนามจโจ <i>minister of education</i>

โศขยามจโจ	<i>minister of health</i>
นาวิกเสนา	navy
เสตจจคตต์	parasol
สาม์	peace
	punishment ทณฺโฑ; การณา
ถารุ	handle of a sword
สกรลาโป	quiver
ทามริโก	rebel
ปจโจสกกนั	retreat
กโร พาลี	revenue
อคคินาฬิ	rifle
ราชกีย ค.	royal
พระราชลัญจกร	ราชมูททา royal seal
ฝักดาบ	โกสิ sheath
การแทง ยิง	วิขณนั shooting
การยึด	อวโรธนั siege
ความรุนแรง	พลกโกร หโร violence
การรบ สงคราม	ยุทธัง สงคาโม war
เสียงก้องในทำสงคราม	ยุทธโฆสโต war cry
รถสงคราม	ยุทธโร war chariot
ความแตกแยก	เกโท disunion

พาหนะต่างๆ

วาทานานิ vehicles

เครื่องบิน	วโยมยานั airplane
	axle อกโข
	bridle มุขารานั
รถ	รโถ carriage
เกวียน	สกโถ cart
รถม้า	อสรโร chariot
ตัว?รถม้า	รถปลยชโร chariot body
อาน?รถม้า	รถตโร chariot rug
แอก?รถม้า	ฐโร chariot pole
คนขับรถม้า	สารถิ charioteer
คนขับ	ปาชิตา driver
คนขี่ช้าง ความรู้ช้าง	หตถาโรโ driver of an elephant

อานช้าง	หตถตโร elephant rug
ขอสับช้าง	องกุโส hook to quieten elephant
เอาขอสับช้าง	ตุตต pike to guide an elephant
เครื่องประดับช้าง	หตถิกปปโน trappings for an elephant
	วรุโถ fender of a carriage
	ชวโน fleet horse
ม้าอาชาไนย	อาชานियो horse of good breed
ม้าสินธพ	สินธโว horse born in sindh
อานม้า	อสรตโร horse rug
เครื่องประดับม้า	อสรกปปโน horse trappings
กีบม้า	ชुरาวรณั horse shoe
ม้าไม่ได้ฝึก ม้าป่า?	ชลุงโก untrained horse
ม้าฝึกดี	วินิตสโส well-trained horse
	อกขคคกิโล linch pin
	สิวิกา litter
รถยนต์	สยัวณฺณโก motor car
จักรยานยนต์	วิชชุกกยัค motor cycle
ม้าป่า อัศตร	อสรตโร mule
	นาภิ nave (of a wheel)
เชือกสนตะพาย	กุสา nose rope เชือกที่รัดจมูกม้ากับบังเหียน
	โถลา palanquin
	จกุกยัค push-cycle
	ฐมรโถ railway train
	รธรมมิ reins
	หตถวณฺณโก rickshaw
	เนมิ rim (of a wheel)
	อสรกจฉา saddle
	มุสสรโถ state carriage
	วิชชุรโถ tram car
	จกุก wheel
	กุสา whip
	ยัค yoke

เครื่องเขียน การพิมพ์

ลปิภณฺทานิ มุททาปนั	stationery and printing
ไวท์บอร์ด	เสตผลโก

กระดานดำ	ภาพผลึก
หนังสือ	โปตลก <i>โปตลก</i> <i>ปณณ</i>
การรวบรวม(เรียบเรียง)	<i>สงคณหน</i> <i>สงกลน</i>
การแต่ง ประพันธ์	<u>วณณโยชนา</u>
ผู้แต่ง ประพันธ์	วณณโยชโก
โต๊ะเขียนหนังสือ	เลขณผลึก <i>desk</i>
การแก้ไขตำรา	<u>คณโสธนา</u> <i>editing</i>
ซองจดหมาย	<i>สาสนาวรรณ</i> <i>envelope</i>
ปากกาหมึกซึม	<u>นาฬเลขณี</u>
หมึก(เขียนหนังสือ)	เลขณกลโฏ
แท่นหมึก	กชขลาธาโร
จดหมาย	<i>ปณณ</i> <i>เลขณ</i> ; <i>สาสน</i>
ตัวหนังสือ อักษร	<i>อกขร</i>
เส้น	<u>ปนดิ</u> <i>เรขา</i>
เส้นตรง	<u>อุขูเรขา</u>
ประพันธ์โคลงกลอน	ปชขพนุโร
หนังสือพิมพ์	<i>ปวตติปตต</i>
กระดาษบันทึกข้อความ	<i>สาสนปตต</i>
ใบตาล	<i>ตาลปณณ</i>
หน้า	<i>ปิฏฐ</i>
กระดาษ	<i>กาจปณณ</i>
ปากกา	<u>เลขณี</u>
ปลายปากกา	<i>เลขณีมุข</i>
ที่เสียบปากกา	เลขณีธาโร
ดินสอ	<u>อพภกเลขณี</u>
ไม้บรรทัด	อุขูเรขโก
	กาลิกสงคโท <i>periodical</i>
โคลงกลอน	<i>กพพ</i> <i>ปชข</i>
ผู้พิมพ์	มุททาปโก
การพิมพ์	<i>มุททาปน</i>
เครื่องพิมพ์	<i>มุททาพนต</i>
ใบแก้คำผิด	โสธยาปณณ <i>corrigenda</i>
ผู้แก้คำผิด ผู้ตรวจปรุพ	วณณโสธโก <i>proofreader</i>
การเขียน	ลิขณ <u>ลิปิ</u> <i>writing</i>
ผู้เขียน เสมียน	เลขโก <i>clerk</i>
ตราประทับ	<u>มุททา</u>

ครั้ง	<i>ชตุ</i>
ลายเซ็น	<i>หตุถลณณ</i>
กระดานชนวน	ลีลาปตลโร
ดินสอชนวน	<u>ลีลาเลขณี</u> <i>tablet</i>
เครื่องมือ	
อายุโรปรณานิ tools and implements	
ของมีคม มีด ฯลฯ	<u>วาสิ</u>
ทั้ง (ดีเหล็ก)	<u>อิธิกรณิ</u>
เหล็กปลายแหลม เหล็กหมาด เหล็กเงาะ เหล็กแหลม สว่าน เข็ม	<u>อารา</u> <i>awl</i>
ขวาน	ผรส <i>ax</i>
-ภาชนวิกิตีสำหรับคนนมให้เป็น เนย	<u>คคครี</u> <i>bellows</i> เครื่องสูบลม
การเจาะ	<i>วินิวิชณน</i> <i>drilling</i>
การทำลาย	<i>ภินท</i> <i>demolition destruction</i>
	carpenter's line <i>กาฬสุตต</i>
สิ่ว	นิขาท <i>chisel</i>
เจียง	<i>ตจจณ</i> <i>chopping</i>
ชะแลง	<u>ขณิตตี</u> <i>crow-bar</i>
เบ้าหลอม	<u>มุสา</u> <i>crucible</i>
การตัด	<i>ฉินท</i> <i>cutting</i>
การขุด	<i>ขณน</i> <i>digging</i>
ตะไบ	โลหขาทโก <i>file</i>
ซ้อน	<i>ภุฏ</i> <i>hammer</i>
โซ่	<i>อโยทาม</i> <i>iron chain</i>
เครื่องทอผ้า	เวโม <i>loom</i>
	mallet <i>ภุฏฐหตุโ</i> ตะลุมพุก ไม้ตีคลี ค้อนไม้
	mammotty <i>ภุททาโล</i>
	mowing <i>ลาณ</i> เครื่องตัดหญ้า
ตะปู	<u>อาณิ</u> <i>nail</i>
คานไม้ สำหรับหาบของ	กาไซ <i>pingo</i>
สาแหรค	<u>สิภกา</u> <i>pingo basket</i>
อีเต้อ	<u>ภุงโก</u> <i>pick-axe</i>
ปากคืบ คีมปากนกแก้ว แหนบ	<i>สนททาโส</i> <i>pincers</i>
คันไถ	<i>นงคล</i>
การไถ	<i>ภสน</i> <i>ploughing</i>

ไบโถ	ผาโล <i>ploughshare</i>
งอนไถ	<u>นงคตลีสา</u> <i>pole of a plough</i>
ลูกดิ่ง ลูกตุ้ม	โอลมพโก <i>plummet</i>
มีดโกน	<u>ซุร</u> <i>razor</i>
เลื่อ	กโกโจ <i>saw</i>
กระสวย	ตลโร <i>shuttle</i>
เคียว	<u>ทาตต์</u> <i>sickle</i>
ค้อนขนาดใหญ่มาก	มหาภูโณ <i>sledgehammer</i>
การผ่า	<u>ผาลน</u> <i>วิทารณ</i> <i>splitting</i>
เกรียง	<u>กรณ</u> <i>trowel</i>
คีมจับ	กฏฐปีพโก <i>vice</i>
การทอ	<u>วายน</u> <i>weaving</i>
หินลับมีด	นิกโส <i>whetstone</i>
ส่วาน	อาราหตโถ <i>wimble</i>

เวลา

กาล เวลา	กาโล <u>เวลา</u> <i>time</i>
อดีต	<u>อดีต</u> (<i>กาโล</i>) <i>past</i>
ปัจจุบัน	<u>ปัจจุบัน</u> (<i>กาโล</i>) <i>present</i>
อนาคต	<u>อนาคต</u> (<i>กาโล</i>) <i>future</i>
วัน	<u>ทิวโส</u> <i>ทิวส์</i> ; <u>ติถิ</u> <i>ติถิ</i> วันทางจันทรคติ; <u>อโห</u> <i>อห</i>
วันเพ็ญ	วันพระจันทร์เต็มดวง <u>ปุนณมี</u> <i>fullmoon day</i> ๑๔ คำ <u>จุกทสมิ</u> <u>จาตททลี-ลี</u> (<i>ติถิ</i>) ๑๕ คำ <u>ปณจทลี-ลี</u> <u>ปณณรลี-ลี</u> (<i>ติถิ</i>) <i>The 14th/15th day of the half month, day of full/new moon</i>
วัน ๑ คำ, วันแรกของปี, วันปาฏิบพ ปาฏิบโท ปาฏิบทิวโส	
วันอุโบสถ	<u>อุโปสถ</u> <u>อุโปสถทิวโส</u> <u>อุโปสถทิน</u> <i>fast day</i>
เพียง/แค่วันเดียว	<u>เอกทิวสมตต์</u> <i>just one day</i> (<i>สิ้นกาล</i>) มีวันหนึ่งเป็นประมาณ
เพียง/แค่วันนี้วันเดียว	<u>อชเชกทิวสมตต์</u> <i>just today</i> (<i>สิ้นกาล</i>) มีวันหนึ่งเป็นประมาณ ในวันนี้
วัน(หรือ)สองวัน	<u>เอกาท</u> <u>ทวิห</u> , <u>เอกาททวิห</u> <i>a day or two</i>
สองสามวัน	<u>กตปาท</u> <u>ทวิทตีห</u> <i>a few days</i>
๗ วัน, สัปดาห์	<u>สตตาท</u> <i>week</i>
วันอาทิตย์	<u>รวิวาโร</u> <u>อาทิจจวาโร</u> <i>Sunday</i>
วันจันทร์	<u>จนทวาโร</u> <i>Monday</i>
วันอังคาร	<u>กชวาโร</u> <i>Tuesday</i>

วันพุธ	<u>พชวาโร</u> <i>Wednesday</i>
วันพฤหัสบดี	<u>คชวาโร</u> <i>Thursday</i>
วันศุกร์	<u>สชกวาโร</u> <i>Friday</i>
วันเสาร์	<u>สนิวาโร</u> <i>Saturday</i>
เดือน	<u>มาโส</u> <i>month</i>
กึ่งเดือน ครึ่งเดือน ปักษ์	<u>อชฒมาโส</u> <u>อชธมาโส</u> <u>ปกโข</u> <i>fortnight</i> <i>biweekly</i>
ประมาณ ๑ เดือน	<u>มาสมตต</u> (<i>คุณ</i>)
สามเดือน ไตรมาส	<u>เตมาส์</u> (<i>ตัทธิต</i>)
ปี	<u>ส่วจจโร</u> <u>ส่วจจร</u> <u>สรโท</u> <u>วสโส</u> <u>วสส์</u> <i>year</i>
ฤดู	<u>อุตุ</u> <u>อุตุ</u> <i>season</i>
ฤดูร้อน	<u>คิมทาโน</u> <i>summer summertime</i>
ฤดูฝน	<u>วสทาโน</u> <u>วสโส</u> <u>วสส์</u> <i>rainy season</i>
ฤดูหนาว	<u>เหมนโต</u> <i>winter</i>
ฤดูใบไม้ร่วง	<u>สรโท</u> <i>autumn fall</i>
ฤดูใบไม้ผลิ	<u>วสนโต</u> <i>spring springtime</i>
พุทธันดร	<u>พุทธันดร</u> (<i>ระยะเวลาระหว่างพระพุทธเจ้าพระองค์หนึ่งกับอีกพระองค์หนึ่ง</i>)
กัป กัลป์	<u>กปโป</u> (<i>กำหนดอายุของโลก; กำหนดอายุของสัตว์ =อายุกัป เช่น ๑๐๐ ปี</i>)
เวลากลางวัน ภาคกลางวัน	<u>ทิวา</u> <i>นิ</i> <u>ทิวสภาโค</u> <i>day</i>
เวลากลางคืน ภาคกลางคืน	<u>รตติ</u> <u>รตติภาโค</u> <i>night</i>
เวลาใกล้รุ่ง เข้าตู่ เข้ามืด	<u>ปจจุโส</u> <u>ปจจุสโส</u> <u>ปจจุสสมโย</u> <u>ปจจุสสสมโย</u> <i>early morning</i>
อรุณ	<u>อรุณ</u> <u>อรุณโทโย</u> <i>dawn</i>
เวลาเช้า	<u>ปุพพณโ</u> <u>ปุพพณสมโย</u> ; <u>ปาโต</u> <u>ปาด</u> <i>นิ</i> <i>forenoon</i>
เวลาสาย	<u>อุสสุโร</u> <u>อุสสุโร</u> (<i>กาลมีพระอาทิตย์ในเบื้องบน</i>)
เวลาเที่ยงวัน	<u>มชณนโ</u> <u>มชณนติโก</u> <i>midday noon</i>
เวลาบ่าย	<u>อปรณโ</u> <i>afternoon</i>
เวลาเย็น	<u>สาโย</u>
เวลาเย็นนั้ก ตึกนั้ก	<u>อติสาโย</u>
พลบค่ำ	<u>สมนรกาโร</u> <u>ปโทโส</u> <u>วิกาโล</u>
เที่ยงคืน	<u>นิสิโ</u> <u>อชฒรตโต</u> <u>อชฒรตตา</u> <u>อชฒรตติ</u> <u>อชฒรตต์</u> <i>midnight</i>
ปฐมยาม	<u>ปฐมยาโม</u>
มัชฌิมยาม	<u>มัชฌิมยาโม</u>

ปัจฉิมยาม	ปัจฉิมยาม
เวลาวิกาล	วิกาล

ในวัน

ในวันวาน	เมื่อวาน	หิโย yesterday
ในวันขึ้น	เมื่อวานขึ้น	ปรหิโย ปเร day before yesterday
ในวันนี้	อชช	สชช today
ในวันพรุ่งนี้	เสว	สุเว อปรชช tomorrow
ในวันมะรืน	ปรสุเว	day after tomorrow
ในวันรุ่งขึ้น	ในวันต่อมา	ในวันถัดไป (ของวันที่กล่าวถึง) ปุนทิวเส next day
	เช้าตรู่วันรุ่งขึ้น	ปุนทิวเส ปาโตว (early) the next morning
ในวันอื่น	ปรชช	other day
ในวันอื่นอีก	อปรชช	other day
ในวันหนึ่ง	เอกทิวส์	เอกทา one day, on a certain day
ในวันนั้น	ตสมึ	ทิวเส, ต่ทิวส์ on that day
ในวันอุโบสถนั้น	ตทหุโปสเถ	(ต๋-อห-อุโปสเถ)
ในวันเดียวกันนั้น	ต่ทิวสเมว	on the same day
ในวันที่ ๗	สตุตเม	ทิวเส on seventh day
ในวันที่ ๗ จากวันนี้	อิโต	สตุตเม ทิวเส seven days from now

ในขณะ ในสมัย

ในขณะนั้น	ตสมึ	ขณ, ต่ขณ สชช
ในขณะนั้นทีเดียว	ต่ขณณญว	
ในขณะทีคิดทีเดียว	จินติตกขณญว	
ในสมัยนั้น	ตสมึ	สมเย, เตน สมเยน, ต่ สมย์
ในสมัยหนึ่ง	เอกสมึ	สมเย, เอเกน สมเยน, เอก่ สมย์
ในปีนี้	อิมสมึ	ล่วจฉเร

ในเวลา ในกาล

ในเวลา(กลาง)วัน	ทิวา			
ในเวลา(กลาง)คืน	รตติยา รตติย รตต์			
ในเวลาเช้า	ปาโต	ปุพพณฺเฑ	ปุพพณฺหสมเย	
ในเวลาเช้าตรู่	ปาโตว			
ในเวลาอรุณ	ในเวลาอรุณรุ่ง	อรุณ	อรุณคฺคฺมนกาล	
ในเวลาใกล้รุ่ง	ปจฺจูกกาล	ปจฺจูกสมเย		
ในเวลาเที่ยงวัน	เที่ยงวัน	มขณณฺเฑ	มขณนฺติเก	มขณนฺติกสมเย

ในเวลาบ่าย	อปรณฺเฑ							
ในเวลาเย็น	สาย	สายณฺเฑ	สายณฺหสมเย					
ในเวลาเย็นนัก	ตีกนํก	อติสาย						
ในเวลาพลบค่ำ	สมนฺธการ	ปโทเส	วิกาเล					
ในกาลนี้	เดียนี้	อิทานิ	เอตริ	สมปติ	อรุณา			
ในกาลก่อน	ปุพเพ	ปุเร	ปุรา	ภูตปุพพ				
ในกาลภายหลัง	ปจฺจา	อปรภาเค						
ในกาลชั่วคราว	มุหุตต์							
ในกาลชั่วคราวนั้น	ต่มุหุตต์							
ในกาลอันสมควร	กาล	กල්						
ในกาลใด	เมื่อใด	ยทา	(ไม่ใช่คำถาม)					
ในกาลนั้น	เมื่อนั้น	ตทา	อถ					
ในกาลนั้น	ครั้งนั้น	อถ	ครั้งนั้นแล	อถ โข				
ครั้งนั้น	ในวันหนึ่ง,	ครั้นภายหลัง	ณ	วันหนึ่ง	อถกทิวส์			
ในกาลไร	เมื่อไร	กทา						
ในกาลหนึ่ง	บางครั้ง	บางที	เอกทา					
ในกาลทั้งปวง	ในกาลทุกเมื่อ	สพพทา	สทา	always				
ในกาลไหนๆ	บางครั้ง	บางครั้ง	“กทาจิ	กรหจิ”	(ใช้คู่กัน ยกเว้นในคาถา) กุทาจัน			
ในเวลา(ที่เขา)ตายแล้ว	มตกาล	(ในกาล	แห่งเขา	ตายแล้ว) — อดีต				
ในเวลา(กำลัง)จะตาย	ในเวลาใกล้ตาย	มรณกาล	(ในกาลเป็นที่ตาย	แห่งเขา) — ปัจจุบัน				
ในเวลาอนอน	สยณกาล	(ในกาลเป็นที่นอน	แห่งเขา)					
ในเวลาไป	คมนกาล	(ในกาลเป็นที่ไป	แห่งเขา)					
ในกาลที่พระเถระเข้าไปในระหว่างพุ่มไม้แล้วออกมา	เถรสฺส	คจฺจนฺตร	ปวิสิทฺวา	นิกฺขมณกาล				
	(ในกาลเป็นที่	เข้าไปแล้ว	ในระหว่าง	แห่งพุ่มไม้				
	ออกมา	แห่งพระเถระ)						
ในเวลาที่มาสู่ที่ใกล้ตน	อตฺตโน	สนฺติก	อาคตฺตกาล	(ในกาล	แห่งเขา	มาแล้ว	สู่ที่ใกล้	แห่งตน)
ในตอนแก่	มหลลกกกาล	(ในกาล	แห่งตน	เป็นคนแก่)				
ในตอนเด็ก	ตรุณกาล							
ในตอนหนุ่ม	ททรกาล							
ในเวลาเป็นสุนัข	สุนฺชกาล	(ในกาล	แห่งเขา	เป็นสุนัข)				
ในเวลาอายุ ๑๖ ปี	โสฬสวสฺสกาล	(ในกาล	แห่งตน	เป็นผู้มี	กาลฝน	๑๖)		
ในกาลสิ้นอายุ	อายุหฺปรีโยसान	(ในกาลเป็นที่	สุดลง	รอบ	แห่งอายุ)			
ในเวลาอยากจะกิน	ภฺยฺชิตฺตูกามกาล	(ในกาล	แห่งตน	เป็นผู้	ใคร่	ที่จะ	อันกิน)	

(ใน)สมัยพระพุทธเจ้ากัสสปะ กสสปพุทธกาล (ในกาลแห่งพระพุทธเจ้าพระนามว่ากัสสปะ)
แพทบาทมุลของพระพุทธเจ้าพระนามว่ากัสสปะ กสสปพุทธสส ปาทมุล (แม้ไม่มีคำเกี่ยวกับเวลา แต่ก็มีนัยยะถึงกาลเวลา =สมัยพระพุทธเจ้ากัสสปะ)
ในเวลาปวารณาจำพรรษาแล้ว ปวาเรตวา วุตถวสสกาล
ในเวลาทำทุกกรกิริยา ทุกกรการิกกาล
ในเวลามีภิกษาหาได้ยาก ทุพภิกขกาล ทุพภิกข (กาล) (ในกาลมีภิกษาอันหาได้โดยยาก)
ในอัฐภาพที่ ๓ จากอัฐภาพนี้, ในชาติที่ ๓ จากชาตินี้ อิโต ตติเย อุตถภาเว (ในอัฐภาพที่ ๓ จากอัฐภาพนี้)
ในที่สุดแห่งแสนกัปจากกัปนี้, (นับถอยหลัง/ย้อนหลังไปแสนกัป) อิโต ((ภทท)กปโปโต) สตสทสสกปมตถเก (ในที่สุดแห่ง กัปแสนหนึ่ง/กัปมีแสนเป็นประมาณ แต่ภททกัปนี้)
ในร้อยอัฐภาพ/ชาติ อุตถภาวสเส ตเถว มโต (ในร้อยแห่งอัฐภาพ) (ในเวลา)ก่อน(แห่ง)ภัตร ก่อนอาหาร ปุเรภตต์
(ในเวลา)ภายหลัง(แห่ง)ภัตร ภายหลังอาหาร ปจฉภตต์
ภายในฤดูฝน ภายในพรรษา อนโตวสส
(เวลา)ก่อนอรุณ ปุรารุณ
(มา) ในลำดับเวลาที่ตนคิด จินติตสมนนตรี อาคณตวา (ในลำดับแห่งเหตุอันตนคิดแล้ว)
(ในกาล)ต่อมา อปรรภาเค กาล (ในกาลอันเป็นส่วนอื่นอีก)
ในเวลาแสดงธรรมจบ พอแสดงธรรมจบ เทสนาปริโยสานเน/เทสนาวสานเน กาล (ในกาล เป็นที่สุดลง(รอบ)แห่งพระเทศนา) #อนุโมทนาวสา เน คาถาปริโยसानเน
ของจรรก่อน อาคเมหิ ตาว (ยังกาลให้มา ก่อน)
ของจรรอสักครู่ มุหุตต์ อาคเมหิ (ยังกาลครู่หนึ่งให้มา)
ของจรร จนกว่าเขาจะมา ยาว โส อาคจจติ อาคเมหิ. อาคเมหิ ยาว โส อาคจจติ.
เก็บไว้ จนกว่าเขาจะมา ยาว โส อาคจจติ (ตาว) นิคุชิปติ (เขาย่อมมาเพียงไร ... ย่อมเก็บไว้ เพียงนั้น)
ให้เวลาผ่านไปสักหน่อย โลโก วิตินาเมตวา (ยังกาล) หน่อยหนึ่ง ให้น้อมไปล่วงวิเศษแล้ว)
ค่อยๆ ช้าๆ เบาๆ สนิกม มนฺหิ
ช้า นาน ยิ่งยืน จิริ จิรสส จิราย จิร จิรกาล สนิกม
นานกว่า ยิ่งยืนกว่า จิรตร

ไม่นาน	อจิโร, น จิรสเสว (ต่อกาลไม่นานนั้นทีเดียว)
เร็ว โดยเร็ว พลัน โดยพลัน ชิปปิ ชิปปิ ตูวภู ตูวภู สหสา ลหุ ลหุ ลหุโส สีส อริ อาสุ	
พลันๆ เร็วๆ ไวๆ ต่วนๆ สีขสีข สีขสีข	
คล่อง	สีข
โดยเร็ว	เวเคน
อันมีในวันพรุ่งนี้	สวาตน
เพื่อภัตรพรุ่งนี้	สวาตนาย (ภตตาย) (เพื่อภัตรอันมีในวันพรุ่ง)
ความถี่	
ทุกวัน	เทวลิก (ทิวส-ณิก), ทิวเส ทิวเส (ในวัน(หนึ่ง)ๆ) <i>every day, daily</i>
ประจำวัน รายวัน อนุทินิ	<i>every day, daily</i>
ทุกๆ เดือน	มาเส มาเส (ในเดือน(หนึ่ง)ๆ) <i>monthly</i>
ทุกครึ่ง/กึ่งเดือน อนวทตมาล อนวทตมาล	<i>fortnightly biweekly</i>
ทุก ๖ เดือน	อนุจจมาล <i>every 6 months</i>
ทุกปี	อนุสัจจจริ <i>yearly, annual</i>
ทุกๆ ขณะ	ขณ ขณ <i>every moment</i>
บ่อยๆ หลายครั้ง เนื่องๆ ปุณปุณ อสกี ภูส อเนกวาร อภิกขณ อภินฺหิ มุหุ <i>often, many times</i>	
เสมอ	สพพทา สทา <i>always</i>
(เป็น)ประจำ, (ในกาล)เป็นนิตย์ นิจจ นิพทริ สตต	<i>always</i>
ตลอดไป	สทาตนาย <i>forever</i>
ต่อเนื่อง ไม่หยุด ไม่ขาดตอน นิรนตรี	<i>continuous, uninterrupted</i>
อีก	ปุณ <i>again</i>
บางครั้ง	กทาจิ <i>sometimes</i>
ครั้งเดียว คราวเดียว สกี เอกกขตต์ เอกวาร	<i>one time, once</i>
สองครั้ง สามครั้ง สี่ครั้ง ... ทวิกขตต์ ติกขตต์ จตฺกขตต์ ...	<i>2 times 3 times ...</i>
เจ็ดครั้ง	สตตฺกขตต์ <i>7 times</i>
ไม่เกินเจ็ดครั้ง	สตตฺกขตฺตฺปรม (มีเจ็ดครั้งเป็นอย่างยิ่ง) <i>not more than seven times, up to seven times</i>
ร้อยครั้ง	สตฺกขตต์ <i>hundred times</i>
(สิ้น)สามครั้ง	ตโย วาเร = ติกขตต์
(สิ้น)สองครั้ง	เทว วาเร = ทวิกขตต์

วันละ ๒ ครั้ง
[ทิวเส ทิวเส/เทวสิก/เอกทิวส์/ทิวสส - เทว วาเร/ทวิกษตฺ]
ทิวเส ทิวเส ทวิกษตฺ (สองครั้ง ในวัน(หนึ่ง)ๆ)
เอกทิวส์ ทวิกษตฺ (สองครั้ง ในวันหนึ่ง)
เทวสิก ทวิกษตฺ (สองครั้ง ทุกๆ วัน)
 วันละ ๒ ครั้ง/๒ ครั้งต่อวัน **ทิวสส เทว วาเร**
 (สิ้นวาระ ท. สอง แห่งวัน)
 (ไป) วันละ ๗ โยชน์ **ทิวเส ทิวเส สตต โยชนานิ** (คจจติ)
 (ย่อมไป สิ้นโยชน์ ท. เจ็ด ในวัน(หนึ่ง)ๆ)
 (ไป) วันละโยชน์ **เทวสิก โยชน** (คจจติ) (ย่อมไป สิ้นโยชน์หนึ่ง ทุกๆ วัน)
 (ไป) วันละ ๕๐ โยชน์ **เอกทิวส์ ปญญาสโยชนานิ** (คจจติ)
 (ย่อมไป สิ้นโยชน์ห้าสิบ ท. ในวันหนึ่ง)
 (ให้) วันละ ๑,๐๐๐ (กหาปณะ) **เทวสิก สหสส์** (เทติ)
 (ย่อมให้ ซึ่งพันแห่งทรัพย์สิน์ ทุกๆ วัน)
 (ได้ กหาปณะ)วันละ ๘ กหาปณะ **เทวสิก อญฺฐญฺญูกหาปณ** (ลกถิ)
 (ย่อมได้ ซึ่งกหาปณะแปดแปด ท. ทุกๆ วัน)
 เดือนละ ๘ วัน/๘ วันต่อเดือน **มาสส อญฺฐ ทิวเส**
 (สิ้นวัน ท. แปด ต่อเดือน)
 ตลอด ๘ วันของเดือน **มาสส อญฺฐ ทิวเส** (ตลอดวัน ท. แปด แห่ง
 เดือน) หากเหตุการณ์เกิดขึ้นเดือนเดียว ให้แปลว่า
 ‘ของ/แห่ง’
 (ทำ) อุโบสถกรรม ๘ ครั้ง ต่อเดือน **มาสส อญฺฐ อุโปสถกมฺมานิ**
 (กโรติ) (ย่อมทำ ซึ่งอุโบสถกรรม ท. ๘ ต่อเดือน)
 วันละ ๒ ครั้ง **ทิวสส เทว วาเร** twice a day, 2 times a day
 ครั้งละ ๒ วัน **ทิวทวารเณ, เทว เทว ทิวเส, วารสส เทว ทิวเส**
 every 2 days, 2 days at a time, 2 days per
 session
 ครั้งละ ๗ วัน **สตุตทวารเณ** (ตามวาระแห่งวัน ๗) weekly
 ครั้งละ ๗ วัน, ตลอด ๗ วันๆ **สตุต สตุต ทิวทานิ** (ตลอดวัน ท. ๗ๆ)
 (เที่ยวบิณฑบาต ในบ้าน) บ้านละ ๒ วัน
 (คาเมสุ) **เทว เทว ทิวเส** (ปิณฑทาย จริสุ)
 (ให้) ทรัพย์สิน์ครั้งละพัน(ๆ). **สหสส์ สหสส์** (เทติ)
 (ย่อมให้ ซึ่งพันแห่งทรัพย์สิน์ๆ)
 (ให้) ครั้งละ/ทีละ ๓ แสนๆ **ติณิ ติณิ สตสทสฺสานิ** (เทติ)
 (ย่อมให้ ซึ่งแสนแห่งทรัพย์สิน์ ท. สามๆ) (ให้ ๓ แสนๆ)
 (โดยด้วยหวาย) ครั้ง/คราวละ ๔ เส้นๆ
จตุกเก จตุกเก (กสาหิ ปหริตฺวา) (เขียนแล้ว) ด้วย
 หวาย ท. (ในเพราะการประหาร) มีประมาณ ๔ มี
 ประมาณ ๔

(ฆ่าโจร) (คราวละ) ๕๐๐ๆ **ปญจสเท ปญจสเท โจร** (ฆ่าเตติ)
 (ย่อมฆ่า ซึ่งโจร ท. มีร้อยห้าเป็นประมาณๆ)
 (ทำกุศล) คราวละน้อยๆ **โลก โลก** (กุสล กโรติ)
 (ย่อมทำ ซึ่งกุศล น้อยหนึ่งๆ)
 ในครั้งที่ ๒ **ทุตติเย วาเร** (ปฐมสังขยา)
 แม้ในครั้งที่ ๒ **ทุตติยมปิ** (ทุตติย ปิ) (ปฐมสังขยา)
 ทุตติยาวิภตฺติในอรรถสัทตมวิภตฺติ
 แม้ในครั้งที่ ๓ **ตติยมปิ** (ตติย ปิ) (ปฐมสังขยา)
ระยะเวลา ใช้เวลา (ทุตติยา - สิ้น ตลอด)
 ประมาณ/สักครั้งเดือน **อพทมมาสมตฺ** (สิ้นกาล) สักว่าเดือนด้วยทั้งกึ่ง)
 ตลอดคืน **สพฺพรตฺติ**
 ตลอดทั้งคืน **สพฺพรตฺติ** (ตลอดราตรีทั้งปวง)
สกลรตฺติ (ตลอดคืนทั้งสิ้น)
 ตลอดคืนและวัน ตลอดคืนตลอดวัน ทั้งคืนทั้งวัน **รตฺตินทิวา-วั**
 (ตลอดคืนและวัน)
 ตลอดวัน (เฉพาะกลางวัน) **ทิวส์**
 ตลอดครึ่งวัน (เฉพาะกลางวัน) **อุพทมทิวส์**
 ตลอดราตรี/กาลนาน **ทิมฺรตฺ** (ตลอดราตรีนาน)
 ๑-๒ วัน **เอกาหํ ทฺวิหิ** (สิ้นวันหนึ่ง สิ้นวัน ๒)
 ๒-๓ วัน **กติปาหํ** (สิ้นวันเล็กน้อย)
ทฺวิหิตฺ (สิ้นวัน ๒ และวัน ๓)
เทว ตโย ทิวเส (สิ้นวัน ท. สองสาม)
 (ตลอด) ๗ คืน ๗ วัน **สตุต รตฺตินทิวา** (ตลอดคืนและวัน ท. ๗)
 (ตลอด) ๗ วัน, ตลอดสัปดาห์ **สตุตาทิ** (ตลอดวัน ๗)
 เพียง/แค่ ๗ วันเท่านั้น **สตุตาทเมว** (ตลอดวัน ๗ นั้นเทียว)
สตุตาทมตฺตเมว (สิ้นกาล) มีวันเจ็ดเป็นประมาณ
 นั้นเทียว just a week
 ไม่เกิน ๗ วัน, ไม่เกินสัปดาห์
สตุตาทปรม (มีวันเจ็ดเป็นอย่างยิ่ง)
สตุตาทโต อุตฺตริ (น คจจติ) (ย่อมไม่ไป ยิ่ง กว่าวันเจ็ด)
 less than 7 days/a week
 เกิน ๗ วัน **สตุตาทโต อุตฺตริ** (คจจติ) (ย่อมไป ยิ่ง กว่าวันเจ็ด)
 ๗-๘ วัน **สตุตญฺฐทิวเส** (สิ้นวันเจ็ดและวันแปด ท.)
 ประมาณ ๑ เดือน **มาสมตฺ** (สิ้นกาล) สักว่าเดือนหนึ่ง)
 ตลอดพรรษา **วสฺ** (ตลอดพรรษา/กาลฝน)
 ตลอดภายในพรรษา **อนโตนวสฺ** (ตลอดภายในแห่งพรรษา/กาลฝน)
 (ตลอด) ๓ เดือน **เตมาส** (ตลอดประชุม/หมวดแห่งเดือน ๓)

ตลอดปี	สัปดาห์ ตลอดปีหนึ่ง เอกสัปดาห์
ตลอดอายุ ตลอดชีวิต ยาวตายุก (ตลอดการกำหนดมีประมาณเพียงใดแห่งอายุ)	
(จน)ตลอดชีวิต	ยาวชีวิ (สิ้นการกำหนดเพียงใดแห่งชีวิต)
๔ อสงไขย	จตุตถาริ อสงเขยยานิ
ตลอดเวลา(ที่ผ่านมา)นี้ เอตตัก กาล (ตลอดกาล มีประมาณเท่านี้)	
ตลอดกาลที่เหลือ	เสสกาล

ในระหว่าง

(ไม่ทอดย) ในระหว่าง/กลางคัน อนตรา (อนสกกิตวา)
(ทำกาละ) ในระหว่างเที่ยว อนตราว (กาล กโรติ)
ในระหว่างๆ อนตรนตเร อนตรนตรา
ในระหว่างตอนกลางคืน รตติภาคสมนตเร
ในระหว่าง ๓ เดือน (ภายในพรรษา) (อนโตวสเส) เตมาสพจนตเร
(ช่วงเวลา/กรรมที่ทำไว้)ในระหว่างภพ ภวานตเร
ในระหว่างแห่งปฐมยาม ปฐมยามสมนตเร
ในระหว่างแห่งมัชฌิมยาม มัชฌิมยามสมนตเร
ในระหว่างภัตร อนตราภตต์
ในระหว่างภัตรมือเดียวเท่านั้น เอกสมิณญเฐว อนตราภตเต

โดย (ตติยา)

โดย(กาล)ล่วงไปแห่งบิดา/มารดา, เมื่อบิดา/มารดาตาย	ปัตตุ อจฺจเยน, ปิตุอจฺจเยน (โดยการล่วงไปแห่งบิดา) # มาตุอจฺจเยน, มาตาปัตตุอจฺจเยน
โดย(กาล)(อัน)ล่วงไป / ครั้นล่วงไป / เมื่อผ่านไป ๑๐ เดือน	ทสมาสจฺจเยน, ทสนนํ มาसानํ อจฺจเยน (โดยการล่วงไปแห่งเดือน (ท.) ๑๐)
โดยล่วงไป ๗ ปี สตตวสจฺจเยน, สตตณนํ วสฺसानํ อจฺจเยน	(โดยการล่วงไปแห่งปี (ท.) ๗)
โดยล่วงไป ๗ วัน / ๑ สัปดาห์ สตตาทจฺจเยน,	สตตาทสส อจฺจเยน (โดยการล่วงไปแห่งวัน ๗) a week ago
โดยล่วงไป ๒-๓ วัน	กติปาหจฺจเยน (โดยการล่วงไปแห่งวันเล็กน้อย) ทฺวิหตีหจฺจเยน (โดยการล่วงไปแห่งวัน ๒ และวัน ๓) a few days ago
(โดย)สองสามวัน กติปาเหน (โดยวันเล็กน้อย) for a few days	
(โดย) ๘ เดือน (จึงสำเร็จ) อฏฺฐหิ มาเสหิ นิฏฺฐิตา (โดยเดือน ๘)	

ตาม/โดยวาระ	วาเรน
ต่อ (จตุตถิ)	
(ต่อกาล) ๒-๓ วันเท่านั้น กติปาหสเสว	
ไม่นาน	น จิริสเสว (ต่อกาลไม่นานนั้นเที่ยว)
ตั้งแต่ (ปัญจมิ)	
ตั้งแต่นั้น ตั้งแต่กาลนั้น ตโต (กาลโต) ปฏฺฐาย	
ตั้งแต่บัดนี้ไป	อิโตทานิ ปฏฺฐาย
ตั้งแต่นี้ไป	อชช(กาล)โต ปฏฺฐาย
ตั้งแต่ต้น	อาทิตโต ปฏฺฐาย
ตั้งแต่(เวลาเป็น)เด็ก ทารกกาลโต ปฏฺฐาย	
ตั้งแต่วันที่เขาบวช ตสส ปพฺพชิตทิวสโต ปฏฺฐาย	
ตั้งแต่นี้เป็นต้นไป	อชชตคเค อชชตคเคทานิ

ประโยคแทรก (ลักษณะ)

เมื่อบิดา/มารดาตาย ปิตริ มเต, มาตริ มตาย	(ครั้นเมื่อบิดา/มารดาตายแล้ว)
เมื่อบิดา/มารดาตาย (ทำกาละ)	ปิตริ กาลกเต (สนเต), มาตริ กาลกตาย (สนติยา) (ครั้นเมื่อบิดา/มารดา เป็นผู้มีกาละอันกระทำแล้ว มีอยู่)
เมื่อมารดาและบิดาตายแล้ว มาตาปัตตุสฺ มตฺสฺ/กาลกเตสฺ	(ครั้นเมื่อบิดา/มารดาตายแล้ว)
เมื่อเป็นเช่นนี้ เอวํ สนเต; อถ (ในเลขใน)	(ครั้นเมื่อความเป็น อย่างนี้ มีอยู่)
พอกว่า(ว่า...)เท่านั้น “...ติ วุตฺตมตเตเยว	
พอปรากฏขึ้นเท่านั้น ปาตุฏฺฏมตเตเยว	
เมื่อเวลาเที่ยงล่วงไปแล้ว มขณนติเก อติกฺกนเต	(ครั้นเมื่อท่ามกลางแห่งวัน ก้าวล่วงแล้ว)
เมื่อ ๗ วัน ล่วงเลยไป/ผ่านไป สตตาทเห วิทิตเต	(ครั้นเมื่อวัน ๗ เป็นไปล่วงวิเศษแล้ว)
เมื่อเวลาประมาณถึงเดือนล่วงไปแล้ว อพฺพมาสมตเต อติกฺกนเต	((ครั้นเมื่อกาล) สักว่าถึงแห่งเดือน ก้าวล่วงแล้ว)
เมื่อเดือนที่ ๑ ล่วงเลยไป/ผ่านไป ปฐมมาเส อติกฺกนเต	(ครั้นเมื่อเดือนที่ ๑ ก้าวล่วงแล้ว)

ประธานของพากย์ (ปฐมมา)

๑๐ เดือนผ่านไป **ทส มาสา อติกุนตา** (เดือน ท. ๑๐ ก้าวล่วงแล้ว)
อติทุกเชน โน สตต ทิวสา อติกุนตา
(๗ วันของพวกเราล่วงไปโดยยากยิ่ง)

นิบาตบอกอุปมาอุปไมย เปรียบเทียบ

ฉันใด	ยถา เสดยถา
ฉันนั้น	ตถา เอวํ

ราวกะ ราวกะว่า ราวกับ เพียงดัง ดุจ ดุจดั่ง เหมือน **วิย อิว**
เช่นกับ เหมือน **สทิส**

นิบาตมีเนื้อความต่างๆ

ยิ่ง	ภิชโย
โดยยิ่ง	ภิชโยโส ภูสํ
โดยชอบ	สมมา
ผิด	มิจจนา
เท็จ	มุสา
เปล่า	มูธา
กับ พร้อม	สท สทธี
เอง ด้วยตนเอง	สยํ สามํ
แน่ แน่แท้ แน่นอน	นูน อทฺธา อวสฺสํ
โดยแท้	อณฺญทตฺถ อทฺธา ตคฺช ชาตุ กามํ สสกุํ
ก่อน เพิ่ง ยัง	ตาว
ก่อน ก่อนกว่า ล่วงหน้า (ภิกฺขุทฺธิ) ปุเรตรํ	
ก่อน ทีแรก ครั้งแรก	ปฐมํ
ภายหลัง(คนอื่น/สิ่งอื่น)ทั้งหมด	สพฺพปฐมํ
ภายหลัง	ปจฺฉา afterwards
ภายหลัง(คนอื่น/สิ่งอื่น)ทั้งหมด	สพฺพปจฺฉา
ตั้งแต่ จำเดิม	ปฏฺฐาย ปฏฺฐติ
แม้หน่อยหนึ่ง	กิลฺจายปิ
บ้าง	กวจิ
ไกล	อารา
แจ้ง ชัด	อาวิ อาวี
โอ	โห อโห
อนึ่ง	จ อโถ
ต่างๆ	นานา
ถ้าอย่างนั้น	เตนทึ

อย่างเดียว เท่านั้น **เกวลํ**
โดยกำหนดมีในที่สุด **อนตฺมโส**
ชื่อ ชื่อว่า ธรรมดา ธรรมชาติ **นาม**
เพราะเหตุนั้น ว่า...ดังนี้ ด้วยประการฉะนี้ ชื่อว่า **อิติ**
พอละ; สมควร; ควรกัน; สามารถ **อลํ**
ประดับ ตกแต่ง **อลํ (อลงฺกโรติ)**
เห็นจะ..., น่าจะ... **มณฺเณ**
โดย(ความ)เคารพ **สกุจฺจํ**

นิบาตสำหรับผูกศัพท์และประโยค

ก็	ทึ จ ปน ตุ
ก็...เล่า	ปน
เออ ก็	อปิจ
ส่วน ส่วนว่า	ปน ตุ
แต่ แต่ว่า	ปน ตุ but
เพราะ เพราะว่	ทึ because
จริงอยู่ แท้จริง ความจริง อันที่จริง	ทึ จ in fact, indeed
ด้วย และ	จ and
หรือ ก็ดี ก็ตาม	วา or
บ้าง	วา ปิ อปิ
แม้	ปิ อปิ even
อีกอย่างหนึ่ง	อถวา
อนึ่ง	จ ปน

นิบาตบอกปริกัปก (เงื่อนไข)

ถ้า ถ้าว่ หากว่	สเจ เจ ยทึ อถ
ฉิว่	ยทึ
กระไรหนอ	ยนฺนุน

นิบาตบอกความสงสัย

ไฉนหนอ	อปเปว
ไฉนหนอ ถ้ากระไร ชื่อแม้ไฉน	อปเปว นาม

คำถาม (ปุจฉนะ)

หรือ ทำไฉน อย่างไร ก็	
หรือ หรือหนอ	นุ
หรือ บ้างหรือ แลหรือ	กจฺจึ

บ้าง	อย่างไร	ไซหรือ	หรือหนอ	อะไร	'กจจิ ญ'
หรือหนอ	เพราะเหตุใด	กินนุ			
เพราะเหตุไร	กสมมา; กิการณา	(สมาส - วิ.บุพ.)			
เพื่อประโยชน์อะไร	กิมตถิ	(นิบาต)	กิมตถาย	(สมาส - วิ.บุพ.)	
ใคร	อะไร	โก	กา	(แปลงเป็น ก)	
อะไร		กิ	(แปลงเป็น ก)		
แลหรือ	อย่างไร	อย่างไรเล่า	กิสฺสุ		
จากไหน		กุตโต			
แก่ใคร	เพื่อใคร	กสฺส			
(ใน)ที่ไหน		กตถ			
เมื่อไร		กทา			

เท่าไร มีจำนวนเท่าไร มีประมาณเท่าไร มากเท่าไร
กติ กิตตก กิวตก กิวติก กิว กิวตก กิตตาวตทา

นานเท่าไร กิวจิริ

กี่ครั้ง สิ้นครั้งเท่าไร กติกขตตุ กติวาร

อายุ/พรรษาเท่าไร กติวสฺส (อุปสมปทาย)
(เพิ่มคำว่า ซาติยา/อายุณา เมื่อถามอายุพระ)

ไกลเท่าไร กิวฑูร

จากที่ไกลเท่าไร กิวฑูรโต (ฐานโต)

(อัน)เป็นอย่างไร (อัน)เป็นเช่นไร กิติส

ชนิดไหน ประเภทไหน เป็นไหน กตม

อย่างไร ไฉน กถิ

มีไซหรือ [ถามเชิงปฏิเสธ] นนุ

คือ อยากรึนี้; แล [ปทปุรณ] เสยยถิทิ

หรือว่า อุทาหุ อาหุ

นิบาตบอกความรับ รับคำ (สัมปฏิจฉนะ)

ครับ ค่ะ ไซ เออ ... อาม อามนตทา

อย่างนั้น ครับ ค่ะ เอว

ดีแล้ว ดีละ สาธุ สาหุ

สมควร เหมาะสม ปติรูป โอปายิกิ

ไม่หนักใจ ลหุ

นิบาตสักว่าทำบทำให้เต็ม (ปทปุรณะ)

หนอ นุ วต

แล เว หเว ไซ โว

เว็ย เว หเว โว็ย โว

สิ สฺ

นิบาตบอกปฏิเสธ

ไม่ หามิได้ น โน

พอ พอละ อย่าเลย อลั

อย่า มา

เพียว แหละ ว

เว้น วินา อณญตฺร

แยก อณญตฺร

นั่นเพียว นั่นเอง นั่นแหละ เอว

นิพัทสนะ (แสดง, ชี้แจง)

อย่างนี้ เอรฺว อิติ อิตถิ

คุณภาพ ลักษณะ

ดี เจริญ สุนทร ภาทร ภาทท ภาททก กลยาณ ภูส

ดีกว่า สุนทรตร เสยย วร

ดีที่สุด สุนทรตม เสฏฐ

ชั่ว เลว หีน ปาป อสุนทร อภททก

ชั่ว เลว กว่า หินตร ปาปตร ปาปิย

ชั่ว เลว ที่สุด หินตม ปาปตม ปาปิฏฐ

ดียิ่ง อุกกัสม ภูส

ยอดเยี่ยม ปณิต อติสุนทร วิสิฏฐ

ที่สุด อจจนต

บวร สูงสุด ปวร อุตตม

สูงส่ง สูงค่า ล้ำเลิศ สุขุม

งาม สวย หล่อ สรูป อภิรูป โสภณ อภิกกนต

ไม่งาม น่าเกลียด วิรูป อโสภณ

น่าดูชม น่าชอบใจ ทสสนีย อภิกกนต มนาป มนุญญ

อ้วน หยาบ ภูล

ผอม กิส กีส

เตี้ยมาก แคระ วามน วามนก

กระจอก พิการ ขลข

ค่อม ขุขข

ง่อย ภูณิ

เป็นโรคอัมพาต ปกขทโต

มีอริยาบถขาด ฉินนิริยาปโถ

ชราทุพพลภาพ	ชราทุพพลโ
มีรูปร่างไม่สมประกอบ	ปริสทุสโก
บอด	อนธ
บอดข้างเดียว	กาณ
มีตาข้างเดียว	เอกกชี
ตาเหล่	วลริ
หนวก หูหนวก	พธิร สุติน
ใบ้	มุค
ใบน้ำลาย เงอะงะ	เอหฺมุค
บอดและใบ้	อนธมุค
บอดและหนวก	อนธพธิร
ใบ้และหนวก	มุคพธิร
บอดใบ้และหนวก	อนธมุคพธิร
มีมือด้วน	หตถจฉินโน
มีเท้าด้วน	ปาทจฉินโน
มีมือเท้าด้วน	หตถปาทจฉินโน
มีหูขาด	กณณจฉินโน
มีจมูกแหว่ง	นาสจฉินโน
มีหูขาดจมูกแหว่ง	กณณนาสจฉินโน
มีนิ้วมือนิ้วเท้าขาด	องคุลิจฉินโน
มีง่ามมือง่ามเท้าขาด	อหจฉินโน
มีเอ็นขาด	กณทรจฉินโน
ถูกสักหมายโทษ	ลกขณาโท
มีรอยเขียนด้วยหยาบ	กสาโท
ถูกออกหมายสั่งจับ	ลิขิตโก
มีโรคเรื้อรัง	ปาปโรคิ
มีเท้าปุก	สีปที
มีมือเป็นแผ่น	ผนหตถโก
มีคอพอก	คลคณทโก
สุก	ปกก
ดิบ	อามก
แห้ง	สุกข
เปียก ชุ่ม	ตินต อลล
ใหม่ สด	นว นวก อภินว
เก่า	ปุราณ ชินฺณ
เน่า บุค	บูติก

หอม มีกลิ่นหอม	สุคนธ
เหม็น กลิ่นไม่ดี	ทุคนธ
(เป็น)เพียง... (เป็น)สักว่า... -มตต -มตตก (ธาตุมตตํ วจนมตตํ)	
ฉลาด มีปัญญา	กุสล สปปญญ ปญญวณฺตุ ปญฺจิต เมธาวิ อหพ พยตต
โง่ ปัญญาทึบ	ทนฺธ ทุปฺปญญ มุหฺห มนฺทพฺพุทฺธิก ชพ
รวย ร่ำรวย	มทฺทรณ มหาโกค มหาวิภว ธนฺวณฺตุ อหฺม อีพภ
จน ยากจน	ทลิตฺท ทฬิตฺท ทุคฺคต
ยากจนมาก	อติทุคฺคต
มีบุญ	ปุญฺญ ลกฺชี ไม่มีบุญ อปุญฺญ
มีโทษ	สาวชช ไม่มีโทษ อนวชช
มีอายุน้อย	อปฺปมายุก มีอายุยืน ทีฆายุก
มีกิจน้อย	อปฺปกิจจ มีกิจมาก พหุกิจจ
มีลาภน้อย	อปฺปลาภ มีลาภมาก มหาลาภ
โชคดี	ธณฺญ สุภาค โชคร้าย ทุกฺขิต ภาคฺยหีน
มีลูก มีบุตร	สฺปฺตตก
ไม่มีลูก ไม่มีบุตร	อฺปฺตตก
เป็นมิตร ใจดี ช่วยเหลือ อวิรุทฺธ สุทฺท อนฺนุถ	
ไม่เป็นมิตร ใจร้าย ทุทฺท วิรุทฺธ	
เป็นศัตรู	วิรุทฺธ
อ่อนโยน อ่อนนุ่่ม	มุทฺ
แข็ง กระด้าง	ถทฺ
สามารถ	สมตถ ปฏฺิพล
เคลื่อนที่ได้	ชงฺคม จล ปาริหาริย
เคลื่อนที่ไม่ได้ มั่นคง	อจล ถาวร
ถาวร เทียง	นิจจ ถาวร
ไม่เที่ยง ไม่ถาวร	อนิจจ
ขยัน ไม่เกียจคร้าน	อนลส ทกข อกุสิต
เกียจคร้าน ขี้เกียจ	อลส กุสิต
หนัก	ภาริย ครุ ครุกฺ ฐร
เบา	ลหุ ลหุกฺ สลลหุก
ตึง	อลิถิล
หย่อน	สิถิล สถล อนธิก
มัน มั่นคง แน่น	ทพฺท
ได้รับการชมเชย	อภิตฺตฤต

ได้รับการนับถือ	มานิต พหุमत
ถูกดูหมิ่น	เหยียดหยาม ดูถูก นิินทิต วมภิต
มีชื่อเสียง	รู้จักกันดี วิสสุต สุปากฎ
ไม่ปรากฏ	ไม่รู้ อปากฎ อปณญต
โหดร้าย	ฉนต ทฎฐ ลุทท กุรีร
ใจดี	การุณิก
มีศีล	สุศีล ไม่มีศีล ชั่วร้าย ทุสศีล
สุขภาพดี	ไม่มีโรค อคิลาน นิโรค
มีแผล	บาดเจ็บ วณิต
ชำนาญ	ปฎ ทกข
ปานกลาง	มชณิม มตตณญ
นิรันดร์	ต่อเนื่อง สสสติก
ก้มลง	โอนต
บ้า คลั่ง	อุมมตต
เป็นเจ้าของ	เป็นใหญ่ สามี <u>สามินี</u> สามิก

ความรู้สึก บุคคลิก

เป็นสุข มีความสุข	สุจิต สุขมน
ดีใจ ร่าเริง	สุขมน อตตมณ
เป็นทุกข์ มีความทุกข์	ทุกขี ทุกขินี ทุกขิต ทุมมณ
เศร้า	ทุมมณ อนตตมณ
คร่ำครวญ	ปริเทวิ
ร้องไห้	รุตมานโน/รุตมานา
มีหน้าองด้วยน้ำตา	อสสุมุโข/อสสุมุขี อสสุมุขินี
มีหน้าชุ่มด้วยน้ำตา	อสสุตนิเตน มุเขน (อิตถัมภูตตะ)
มีนัยน์ตาเต็มด้วยน้ำตา	อสสุปุนณเถหิ เนตเตหิ (อิตถัมภูตตะ)
มีนัยน์ตาเต็มด้วยน้ำตา	อสสุปุนณเนตโต
ธารน้ำตาจากนัยน์ตาทั้ง ๒ ของเธอ ไหลออก	ตสสา อกขีหิ อสสุธารา ปวตตีสุ
เก้อ เเขิน	เก้อเขิน มงกุ มงกุฎ
กล้า	วีร สุร
ฉลาด	ภีรูก ขลลต
กว้าง	นิพภย 'ไม่กลัว'
บริสุทธิ์	ปริสุทธ
ไม่บริสุทธิ์	อปริสุทธ
สะอาด	นิมมล สุทธ

ไม่สะอาด	เศร้าหมอง มลิน อสุทธ
สกปรก	เศร้าหมอง เปื่อน กิลิฎฐ
ละเอียด	สุขุม
หยาบ	กกุกส
ตั้ง(ใจ)มั่น	สมาหิต
ใจไม่ตั้งมั่น	เสี่ยสมาธิ อสมาหิต
ปิด ปกปิด	ปิดกั้น คุดต ฉนณ ปฎิจฉนณ
เปิด	เปิดเผย วิวฎ อนาวฎ
ตรง	ไม่งอ อวงก อชุ
โก่ง	โค้ง งอ วงก กุกิล
ผ่องใส สดใส	ปภสสร ภาสุร
มัว หมอง	เศร้าหมอง นิปปก มลิน
ชุ่มมัว	อาวิล ไม่ชุ่มมัว อนาวิล
เอื้อเฟื้อ	ไมโลภ อสุทธ
โลภ	ตะกละ ลุทธ มหิจฉ
ลึกลับ	ลึกลับ คมภีร
ตื่น	อุตตาน
เต็ม	บริบูรณ์ ปุร ปุณณ ปริปุณณ สมปุณณ
ว่างเปล่า	ตุจฉ ริดต สุลญ

ความเป็นเจ้าของ

เจ้าของ	สามี สามี สามิก <u>สามินี</u>
ไม่มีเจ้าของ	อสสามิก
(อันเป็น)ของที่มีอยู่/ของตน	(อตตโน) สนตก
(อันเป็น)ของตน	ส สก
(อันเป็น)ของตน	นิช นิช นียก อตตนิย
(อันเป็น)ของบิดา	ของพ่อ เปตติก ปิตุสนตก
(อันเป็น)ของมารดา	ของแม่ มตติก มาตุสนตก
(อันเป็น)ของสงฆ์	สงฆิก
(อันเป็น)ของมนุษย์	มานุส มานุสกา มานุสี
(อันเป็น)ของชาวบ้าน	คम्म
(อันเป็น)ของชาวเมือง	โปรี
(อันเป็น)ของตระกูล	กุลสนตก

อายุ

แก่	สูงอายุ มหุลลก <u>มหุลลิกา</u> ชินณ
-----	-------------------------------------

เด็ก หนุ่ม สาว	พาล ตรุน มาณโว <u>มาณวิกา</u>
ใหม่ สด	นว นวก อภินว
เก่า	ปุราณ โปราณ ชินณ
มีอายุ ๑๖	โสฬสวสุโส-<u>สา</u> (พหุพ. สมาส) โสฬสวสุโส-<u>ลิกา</u> (อิก บัจ. ตทส. ตัทธิต)
มีอายุ ๑๖ ปี (ยาว), มีอายุร่นราว ๑๖ ปี	โสฬสวสุสุเทสโก-<u>ลิกา</u> (ผู้อันบุคคลพึงแสดงขึ้นว่ามีกาลฝน ๑๖) (นามกิตก์)
มีอายุราว ๑๕-๑๖ ปี	ปณณรโสฬสวสุสุเทสโก-<u>ลิกา</u> (ผู้อันบุคคลพึงแสดงขึ้นว่ามีกาลฝน ๑๕ หรือ ๑๖) (นามกิตก์)
มีอายุ ๒๐ ปี	วิสติวสุโส-<u>สา</u>
มีอายุ ๒๐ ปีบริบูรณ์	ปริปุณณวิสติวสุโส-<u>สา</u>
มีอายุหย่อน/ไม่ถึง ๒๐ ปี	อุณวิสติวสุโส-<u>สา</u>

ขนาด

สั้น	รสส
ยาว	ทีฆ ายต ายายม
กว้าง	วิตถต วิตถาร ปุณฺส
สูง	อุพเพร
ลึก	คมภีร
(ประมาณ) ๑ โยชน์/โยชน์หนึ่ง	โยชนิก (ประกอบแล้วด้วยโยชน์)
(ประมาณ) ๕ โยชน์	ปณจโยชนิก (ประกอบแล้วด้วยโยชน์ ๕)
(ประมาณ) ๙ โยชน์	นวโยชน (มีโยชน์ ๙ เป็นประมาณ)
๒๕ โยชน์ โดยประมาณ, (โดย)ประมาณ ๒๕ โยชน์	ปมาณโต ปณจวิสติโยชนิก (ประกอบแล้วด้วยโยชน์ ๒๕ โดยประมาณ)
(นรกชื่อโลหกุมภี) (ประมาณ/ลึก) ๖๐ โยชน์	สกุณโยชนิกา โลหกุมภี (ประกอบแล้วด้วยโยชน์ ๖๐)
(กาย) สูงประมาณ ๒๕ โยชน์ กายโย ปณจวิสติโยชนิ อจจุคคโต (กาย ขึ้นไปแล้ว) ลีนโยชน์ ๒๕)	
ยาว ๑๓ ศอก กว้าง ๔ ศอก	เตรสทถายายม จตุหตถวิตถาร (อันยาวโดยศอก ๑๓ อันกว้างโดยศอก ๔)
(แม่น้ำนั้น) ลึก ๑ คาวุต กว้าง ๒ คาวุต	คมภีรโต คาวุตฺ ปุณฺสโต เทว คาวุตานิ ตสสา นทียา ปริมาณ (คาวุตหนึ่ง โดยส่วนลึก คาวุต ท. ๒ โดยส่วนกว้าง เป็นปริมาณ แห่งแม่น้ำนั้น)

สูงโยชน์หนึ่ง **โยชนุพเพร** (อันสูงโดยโยชน์หนึ่ง)

(บัณฑิตกัมพลศิลาอาสน์) ยาว ๖๐ โยชน์ กว้าง ๕๐ โยชน์ หนา ๑๕ โยชน์
สกุณโยชนายามิ ปณณาสโยชนวิตถต
ปณณรโสโยชนพหล ปณณุกมพลศิลาสน์
(บัณฑิตกัมพลศิลาอาสน์ อันยาวโดยโยชน์ ๖๐
อันกว้างแล้วโดยโยชน์ ๕๐ อันหนาโดยโยชน์ ๑๕)

(บัณฑิตกัมพลศิลา)
(โดย)ยาว ๖๐ โยชน์ **ทีฆโต สกุณโยชนา**
(โดย)กว้าง ๕๐ โยชน์ **วิตถารโต ปณณาสโยชนา**
หนา ๑๕ โยชน์ **พหลโต ปณณรโสโยชนา**
ปณณุกมพลศิลา (บัณฑิตกัมพลศิลา
อันมีโยชน์หกสิบเป็นประมาณ โดยส่วนยาว
อันมีโยชน์ห้าสิบเป็นประมาณ โดยส่วนกว้าง
อันมีโยชน์สิบห้าเป็นประมาณ โดยส่วนหนา)

แคบ	สมพาร อนายต
ใหญ่ ยิ่งใหญ่	มหนต อุตตม
ใหญ่โต	โอฬาริก
เล็ก เล็กน้อย	ขุพท ขุพทก ปริตต ปริตตก อณฺ จุล จุลล จุฬ
ละเอียด ปน	อณฺ จุล จุลล จุฬ
น้อยและใหญ่	ขุพทานุขุพทก อณฺจล
สูง	อุจจ อุจจํ
ต่ำ	นิจ นิจํ
สูงและต่ำ	อุจจาวจ
ต่ำ	อธม นิจ
ต่ำ ต่ำซ้ำ หยาบ	ทิน โอมก

หน่วยวัด

โยชน์	โยชนิ
คาวุต	คาวุตํ (=80 อุลกะ =100 เส้น)
คืบ	วิทติ
คืบพระสุคต	สุคตวิทติ
คืบ	กุกกุ กุกกุ (ศอก?)

ระยะทาง

ใกล้	สมิป อาสนน อวิฑูร จูร สนติก มุล
ไกล	ฑูร
ไม่ไกลนัก	อวิฑูร

จำนวน ปริมาณ

มาก เป็นอันมาก พหู พหุ พหุล สมพหุล อเนก อนุปก อธิมตต อธิมตตก มหนต/มหา
นับไม่ได้ ประมาณไม่ได้ มากมาย อปฺปมาณ (น-ปมาณ)
พัน/เกินที่จะนับ, นับไม่ถ้วน, นับไม่ได้ คณนปลาตีต, คณนปลั วิตีวตต
น้อย อปฺป อปฺปก อปฺปมตต (อปฺป-มตต) อปฺปมตตก อนุมตต ปริตต ปริตตก โลก โลกก อีส อีสก โออมก
เล็กน้อย สองสาม กติปย ปริตต
หย่อน พร่อง ลบออก อูน
เกิน ยิ่ง อธิก
ไม่หย่อน ไม่เกิน อุนน อนธิก
เหลือ ที่เหลือ เสส เสสก อวเสส
ทั้งปวง ทั้งหมด ทั้งสิ้น ทุกสิ่ง ทุกอย่าง ทุกคน ... สพพ สกล
มีประมาณเท่านี้ เอตตก
มีประมาณเท่าใด/เพียงใด ยตตก (ไม่ใช่คำถาม)
มีประมาณเท่านั้น/เพียงนั้น ตตตก
มีค่า มีราคา อคฺขนิก
มีราคา ๑ แสน สตสทสคฺขนิก
ขึ้น <u>เป</u> ลิ ขณฺโท ขณฺฑิ

อุณหภูมิ

เย็น หนาว สิต สิตล เย็นมาก หนาวมาก อติสิต
ร้อน อฺภูท ร้อนมาก อติอฺภูท อจฺจุณฺท

สัมผัส

เสมอ เรียบ เกลี้ยง สม ลินิทุธ มฺภูฐ
ไม่เรียบ ไม่เสมอ วิสม

สีพจนาม

(แจกอย่าง ย ศัพท์)	
นั้น	ต
นี้	อิม
นั่น	เอต
โน้น	อมฺ อมฺก อสุก
ใด	ย (ไม่ใช่คำถาม)

อื่น	อณฺญ ปร
อื่นอีก	อปฺร
คนใดคนหนึ่ง สิ่งใดสิ่งหนึ่ง คนหนึ่ง สิ่งหนึ่ง	อณฺญตฺร อณฺญตฺม
คนไหน สิ่งไหน	กตฺร กตฺม
คนหนึ่ง สิ่งหนึ่ง พวกหนึ่ง เอก	
บางคน บางสิ่ง บางพวก	เอกจฺจ อปฺเปกจฺจ
ทั้งสอง	อฺภูย (แจกอย่าง ย); อฺภู (แจกอย่าง อฺภู)
นอกนี้	อิตร
ขวา ได้	ทกฺขิน
ซ้าย เหนือ	อฺุตฺตร
ก่อน	ปุพฺพ

ซ้าย	วาม ข้างซ้าย วามปฺลสฺ
ขวา	ทกฺขิน ข้างขวา ทกฺขินปฺลสฺ
ก่อน	ปุพฺพ ปุพฺพก
เช่นนั้น	สทิส
(ผู้)เช่นเรา	มาทิส
(ผู้)เช่นท่าน	ตาทิส

สี

สี	วณฺณ
สีขาว	ปณฺทฺร ปณฺทฺรวณฺณ white
สีขาวอมเหลือง	ปณฺทฺร ปณฺทฺรวณฺณ ปณฺทฺรวณฺณ
ซีด	ปณฺทฺร
แดง	รตฺต โลหิต โลหิตวณฺณ red
แดงอ่อน	อรุณ light red
ชมพู	ปาณฺล pink
เหลือง	ปีต yellow
ส้ม	ปีตฺรตฺต orange
เขียว	หฺริต green
น้ำเงิน	นิน blue
น้ำเงินอ่อน ฟ้า	มนฺทฺนิน light blue
ขาว	โอทาท เสต ปณฺทฺร
ดำ	กาฬ กณฺท black
เทา	ฐฺฐร grey gray
หลากสี	กมฺมาส

น้ำตาล	บิงคล <i>brown</i>
น้ำตาลแก่	กณฺหปิต <i>light brown</i>
น้ำตาลอ่อน	กปิล <i>dark brown</i>

รสชาติ

อร่อย; หวาน	มธุร <i>delicious; sweet</i>
เปรี้ยว	อมฺพิล <i>sour</i>
เค็ม	โลณ ลวณ โลณิก <i>salty</i>
จืด	อโลณิก
เผ็ด เผ็ดร้อน	กฏฺ กฏุก <i>spicy, hot</i>
ขม	ติตต ติตตก <i>bitter</i>
ฝาด	กสาว

เงื่อนไข สภาพ ฐานะ

ง่าย	อิส อีสก อีสกกร <i>easy</i>
ยาก ลำบาก	กิจจ ทุกกร <i>difficult hard</i>

รูปร่าง

กลม	จกฺกาการ วฏฺฏล วฏฺฏ <i>round</i>
วงกลม	จกฺก มณฺฑล <i>circle</i>
ครึ่งวงกลม	อทุรจกฺกาการ <i>semicircle</i>
รูปไข่	อนฺฑาการ <i>oval</i>
(มี) สี่มุม	จตุรตฺส [จตุ-ร-อฺต] <i>rectangle (สี่เหลี่ยมผืนผ้า) square (สี่เหลี่ยมจัตุรัส)</i>
(มี) สามเหลี่ยม	ติโกณก <i>triangle</i>
(มี) แปดเหลี่ยม	อฏฺฐํสิก <i>octagon</i>
ซึ่งมีรูปทรงกลม(เล็ก ๆ) โคพการ	
คม	ติخين <i>sharp</i>
ไม่คม ทื่อ	อติخين <i>blunt</i>
หนา	ขน พหล <i>thick</i>
หนานัก	อติพหล <i>very thick</i>
บาง	ตฺนุ <i>thin</i>

โรค

โรคตา	จกฺขุโรโค
โรคหู	โสตรโรโค
โรคจมูก	ฆานโรโค

โรคลิ้น	ชีวหาโรโค
โรคกาย	กายโรโค
โรคศีรษะ	สีสโรโค
โรคที่ใบหู	กณฺณโรโค
โรคปาก	มุขโรโค
โรคฟัน	ทนต์โรโค/โอฏฺฐโรโค <i>m.</i>
โรคไอ	กาโส
โรคหืด	สาโส
โรคไข้หวัด	ปินาโส
เป็นไข้หนัก	พาพหคิลาน <i>c.</i>
โรคไข้พิษ	จโท จาโท
โรคไข้เชื่องซึม	ชโร
โรคในท้อง	กฺจฉโรโค
โรคลมสลบ	มฺจฉา
โรคบิด โรคลงแดง	ปฺกขนฺทิกา
โรคจุกเสียด	สุลา สุลา <i>m. y.</i>
โรคลงราก	วิสุจิกา
โรคเรื้อน	กฺฐํ
โรคฝี	คณฺโฑ
โรคกลาก	กิลาส
โรคมองคร้อ	โสโส
โรคลมบ้าหมู	อปมาโร
โรคหิดเปื่อย	ททฺทุ
โรคหิดดํา	กณฺฑุ
โรคคุดทะราด	กจฺฉุ
หูด	รขสา /นขสา <i>m.</i>
โรคละอองบวม	วิตจฉิกา
โรคอาเจียนโลหิต	โลหิตํ
โรคดี(เดือด)	ปิตตํ /โลหิตปิตตํ <i>y.</i>
โรคเบาหวาน	มธุเมโ
โรคเริม	อฺสา
โรคพุพอง	ปิพกา
โรคริดสีดวง	ภคฺนฺทลา
การแพ้ท้อง	โทหโ

ธรรม

นิพพาน	<i>นิพพานํ โมกขธมฺโม อมตํ</i>
สมณะ	สมโณ
วิปัสสนา	<u>วิปัสสนา</u>

อื่นๆ

ปัญหา	ปญฺโห <u>ปญฺหา</u>
การแก้ การตอบ คำตอบ	<i>วิสฺสขณํ <u>วิสฺสขณา</u> ปฏิวจณํ</i>
เครื่องหมาย; จำนวนเลข, ข้อ	องฺโก
ฝัน	สุปฺนิ <i>dream</i>
ฝันร้าย	ทุสฺสุปฺนิ <i>nightmare</i>